

God jul i hi og heim

«Kjære Gud, hvis jeg overlever dette,
skal jeg drikke ganske lite brennevin heretter»
Polarhelten Samuel Balto

Villmarksliv

• JAKT • SPORTSFISKE • FRILUFTSLIV WWW.VILLMARKSLIV.NO

1/2-2025 Kr 139,-

DE KLOKESTE DYRA

Lur som en rev?
Nei, smart som
en blekksprut

RIMELIG
VINNER

VI TESTET
8 KRAFTIGE
HODELYKTER

Eventyrlig skøytetur
på islagte vann

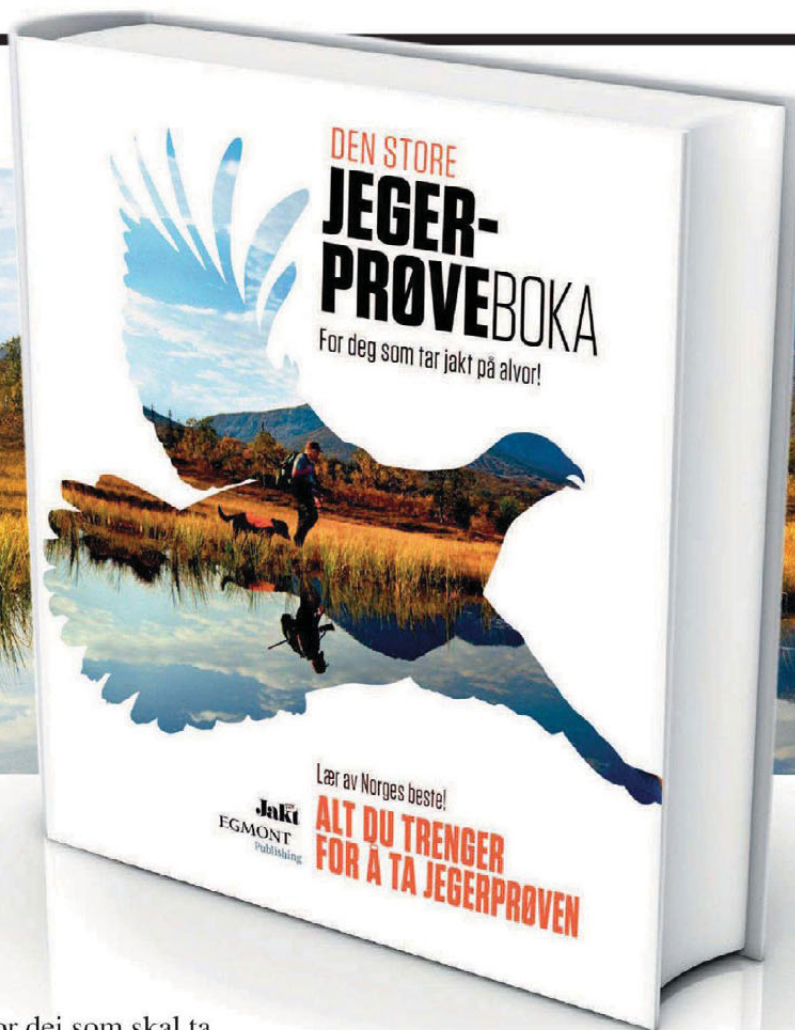
Nedbygd og undervurdert
DEN VIKTIGE MYRA

Julefred

under åpen himmel

Turen går til: Verdensarvøya Vega

«Bibel for dei som skal ta jegerprøva. Den nye jegerprøveboka er ei oppleving å bla i!»

Setesdølen

«Er slått til jorden. Dette er ikke bare ei lærebok. Verket er et leksikon!»

Rolf Øvrum, tidligere generalsekretær i Norsk redaktørforening og redaktør av Jakt

«Det var godt å få en bok hvor du ikke fant faktafeil første gang den ble åpna! På undertittelen «Alt du trenger for å ta jegerprøven» kunne dere ha tilføyd «og litt til».

Jens Holm, jegerprøveinstruktør

BESTILL PÅ SMS:

IKKE ABONNENT – PRIS: 398,-

Send *jegerprøve2018* til 2205

FOR ABONNENTER PÅ JAKT OG VILLMARKSLIV – PRIS: 298,-

Send *jegerprøveabo* til 2205

Villmarksliv DETTE ER OSS!

Vi i Villmarksliv er lidenskapelig opptatt av friluftsliv, norsk natur, fiske og jakt. Vi tror på en bærekraftig bruk av naturen rundt oss, og vi ønsker at våre etterkommere også skal kunne glede seg over den norske friluftstradisjonen. I hver utgave gjør vi vårt beste for å spille de rike mulighetene for aktivt friluftsliv i Norge.

Forsidefoto:
Guro Krempig og John
Arne Tungen

Mer enn
bare et blad

Podkasten Villmarksliv

Nye episoder hver uke:
www.podkastenvillmarksliv.no

NM i naturfoto

Norges største naturfotokonkurranse.
Se bildene på: nminaturfoto.no

Nyhetsbrev

Få det beste fra Villmarksliv rett i innboksen.
Påmelding: bit.ly/villmarksnytt

- + Villmarksliv junior
- + 8 ekstra sider til abonnentene
- + www.villmarksliv.no

LES Villmarksliv DIGITALT

Ønsker du å lese Villmarksliv digitalt, kan du som abonnent gjøre det gjennom magasinappen Flipp.

- ✓ Les hele bladet digitalt
- ✓ Tilgang til tidligere utgaver
- ✓ Uten ekstra kostnad for abonnenter

For å komme i gang må du registrere deg på www.flipp.no/start. Du må ha Vipps for å identifisere deg.

REDAKSJONEN

REDAKTØR:

Knut Brevik tlf.: 411 70 012
knut.brevik@egmont.com

REDAKSJONSSJEF:

Mats Ulshagen tlf.: 911 81 491
mats.ulshagen@egmont.com

ART DIRECTOR:

Runhild Elgaaen
runhild.elgaaen@egmont.com

REDIGERER:

Espen Sørby
espen.sorby@egmont.com

REPORTER:

Peter Nagy
peter.nagy@egmont.com

ANSVARLIG REDAKTØR: Axel Walø
PRODUKSJONSKOORDINATOR: Ingunn Elise Kristiansen

KUNDESERVICE:

På minside.egmont.no kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement. Bli abonnent på: bladkiosken.no

TLF. HVERDAGER 08-16: 22 58 56 70

E-POST: abo-villmarksliv@egmont.com

Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss.

ADR.: Villmarksliv, abonnementservice, Pb. 4980, 0441 Oslo

POSTADRESSE: Egmont Publishing, Villmarksliv,

P.b. 4980, Nydalen, 0441 OSLO

BESØKSADRESSE: Nydalsveien 12A, Nydalen, Oslo

ANNONSE

SALGSSJEF: Christian Dannevig tlf.: 90 40 92 89

christian.dannevig@egmont.com

MARKEDSANSVARLIG: Anne-Marie Røren,

anne.marie.roren@egmont.com

ABONNEMENTSPRISER:

1 år ordinært abonnement: kr 799,

Gullabonnement: kr 12 utgaver: 899,- 24 utgaver: 1499,-

(pristillegg utenfor Norden) Abonnementet løper til det blir oppsagt.

Stoff i bladet kan bare gis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning. Villmarksliv tar intet ansvar for originalbilder/artikler som ikke er bestilt. Utgivelse av stoff i Villmarksliv skjer bare i henhold til våre generelle vilkår for rettigheter til stoff. Dette gjelder både for stoff som honoreres og for stoff som ikke honoreres. Vi forbeholder oss blant annet retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vår redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett. Innsendere av stoff kan, etter spesiell avtale med oss, i hvert enkelt tilfelle, reservere seg mot at deres stoff distribueres til våre kunder fra det elektroniske arkivet. Egmont Publishing er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største mediekonserner med 6300 ansatte og aktivitet i 30 land. Vi er en stiftelse og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto: We bring stories to life – har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klubb.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

story
house
EGMONT

Trykk:
Egmont
Printing Service
ISSN: 0332-7442

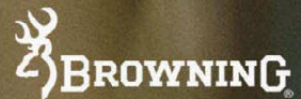
Bli klar til jakta!

Se vårt store utvalg innen jaktartikler og tilbehør!

SKITT FISKE

**Stort utvalg
innen jakt, fiske
og friluftsliv.**

 Gratis frakt over 699,- **100 dagers** åpent kjøp **14 dagers** fri retur **Fast frakt** på 79,-

 Seeland **Blaser** **HÄRKILA** **BROWNING**
 SITKA **norma**   **SWAROVSKI** **Leica** **BERETTA**

www.skittfiske.no/jakt

www.skittfiske.no | tlf: 33 46 07 57 | post@skittfiske.no | Nygårdsveien 78, 3221 Sandefjord

Når du egentlig ikke har tid, er da du kanskje trenger det mer enn noen gang

DEN KALDE, FINE TIDA

Der barndommens vintre hadde snøgaranti og været var forutsigbart, opplever stadig flere av oss at snøen i beste fall er erstattet med slaps, og kvikksølvet danser opp og ned mellom blått og rødt fra dag til dag. Da blir fjellet og viddene stadig viktigere, og ønsket om å oppleve vår fantastiske natur kledd opp i sin fineste vinterdrakt vokser til et behov og en nødvendighet. Der oppe, og der ute, er det nemlig fortsatt snø- og kuldegaranti, og vi kan legge bak oss hverdagens kjas og mas.

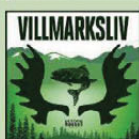
Varmen fra flammene i peisen, eller fra det nytente bålet, blir akkompagnert av en knitring som gir sjelero og som bremser ned tiden til den nesten står helt stille.

Jula nærmer seg med raske skritt, en tid som egentlig skal handle om ro og fred, men der opptakten nærmest har blitt et maraton av ting som må planlegges, handles inn og leg-

LES SAKEN
PÅ SIDE

20

HØR KNUT I PODKASTEN VILLMARKSLIV

Hver uke kan du høre interessante historier med Knut Brevik.

www.podkastenvillmarksliv.no

ges til rette. Kanskje er det akkurat da du mer enn noe trenger å legge inn et lite pusterom, en utflukt ut i naturen? Når det slett ikke er tid i kalenderen din, men når kroppen og sjela di trenger det mer enn noen gang. Det er i hvert fall Lars og Ingers beste tips, som du kan lese om på side 20.

Og blir det for mørkt, trenger du bare lese vår guide til hodelykter på side 32, så løser vi det også!

Ha en god og fredfull jul, så leses vi igjen i 2025.

Redaksjonen

Norges største utvalg av elektriske varebiler fra 2,2m³ til 20m³

GRØNNE KAMPANJEDAGER

Maxus tar ansvar! Tidligere ENOVA-støtte fra myndighetene er tatt bort, men Maxus tar ansvar og gir miljøleasing, eller miljørabatt og miljørente, ved kjøp av ny Maxus - ditt valg!

FÅES OGSÅ MED 4x4

e-Deliver7

0,- forskudd
6.990,-
pr. mnd. eks mva*

ELLER

Miljørabatt
10.000,-
Miljørente 0,99%

T90 5-seter

0,- forskudd
3.990,-
pr. mnd. eks mva*

ELLER

Miljørabatt
165.000,-
Miljørente 0,99%

MIFA9 - 7-seter

0,- forskudd
5.990,-
pr. mnd. eks mva*

ELLER

Miljørabatt
200.000,-
Miljørente 0,99%

e-Deliver9 - 9,8M³-20M³

0,- forskudd
5.990,-
pr. mnd. eks mva*

ELLER

Miljørabatt
80.000,-
Miljørente 0,99%

4,8M³

e-Deliver3 - 4,8M³-6,3M³

0,- forskudd
3.490,-
pr. mnd. eks mva*

ELLER

Miljørabatt
23.000,-
Miljørente 0,99%

6,3M³

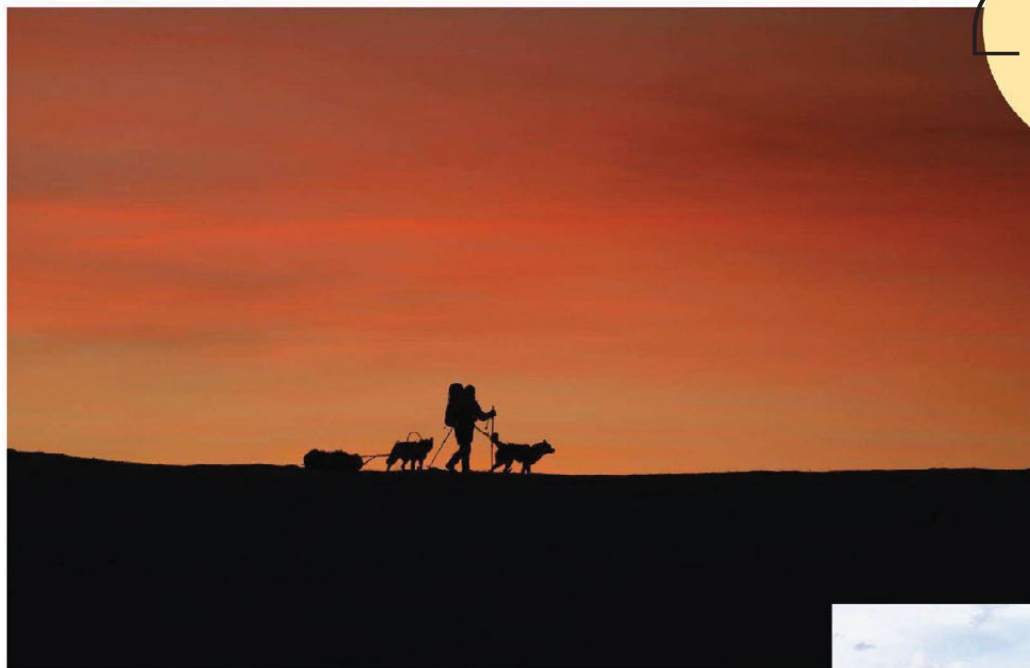
0,- forskudd
3.990,-
pr. mnd. eks mva*

ELLER

Miljørabatt
13.000,-
Miljørente 0,99%

20 **FJELLETS
FRED OG RO**

50 **VERDENSARV-ØYA**

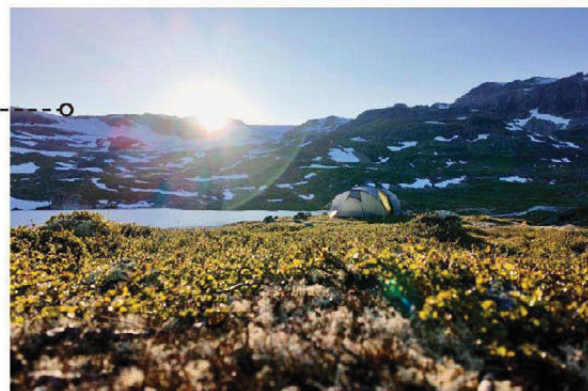

FRILUFTSLIV OG REPORTASJER

- 14 På skøyter gjennom Femundsmarka**
Et eventyr på speilblank stål is blir aldri feil
- 20 Pause fra julestria**
En tur på fjellet er balsam for sjelen når det drar seg mot jul
- 50 Vega på Helgelandskysten**
Ærfugl, bratte fjell og unikt kulturlandskap
- 68 Eventyreren Samuel Balto**
Polarhelt, same og gullgraver

NATUR OG DYRELIV

- 44 Intelligente dyr**
Hvor smarte er dyrene egentlig, og hvem er klokest?
- 56 Den viktige myra**
Først nå begynner vi å forstå hvor viktig den er for mangfoldet i naturen

**8 SIDER
EKSTRA**

KUN FOR ABONNENTER:

- 84 En reise i oss selv**
Drømmeturen tar oss gjennom tre nasjonalparker

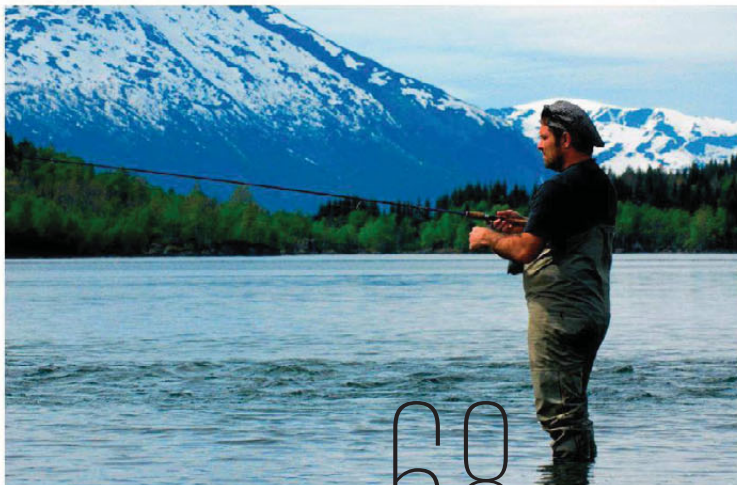
BLI ABONNENT VED Å GÅ INN PÅ BLADKIOSKEN.NO

SPORTSFISKE

- 26 Ørretweekend på Ringebru**
Ringebru fjellet har mer å tilby enn godt fiske
- 68 Som å fiske i et postkort**
Det er ikke sikkert du får fisk, men du angrer aldri på at du tar turen

TESTER OG UTSTYR

- 31 Rimelig utstyr**
Rimelige gummistøvler, minikompass og praktisk tursag
- 32 Kraftige hodelykter**
Hodelykten bør med i enhver tursekk, heldigvis er det mange gode på markedet. Vi testet åtte av de beste
- 38 Utstyrstester**
Fjellreven dunjakke, ullvest fra Varg og pullover fra Aclima
- 40 Turutstyr**
Rimelig gassbrenner, telt som tåler uvær og sekk for tøffe turer
- 41 Fiskeutstyr**
Hansker for følsomme fingre, praktisk hâv og kvalitetssnelle for norske forhold

26
DET HANDLER
IKKE ALLTID
OM Å FÅ FISK

68
STORSLÅTT NATUR I NORDEFJORD

34
STORTEST:
DE BESTE,
KRAFTIGE HODE-
LYKTENE

74
KØSESTUND I SNØEN

FASTE SIDER

- 6 Leder
- 10 Blinkskudd
- 12 Villmarksnytt
- 74 NM i Naturfoto
- 78 Villmarksrådet
- 80 Vilt og variert
- 82 Skråblikk

LYDLØST: Når haukugla kaster seg fra treet, kommer den først som en kule, før den kommer glidende på lydløse vinger.

HAUKUGLE

EN RASK JEGER I VINTERSKOGEN

FLAPS: Rett før ugla slår fangsten, bretter den ut vingene for å bremse hastigheten.

I TOPPEN AV ET TRE: Haukugla er ofte synlig i toppen av trærne, der den bruker synet til å finne byttedyr.

BLIKKONTAKT: Haukugla har skarpe sanser og beviser det når den stuper ned for å plukke opp en mus den har sett fra toppen av et tre.

Tekst og foto:
Knut Erik Alnæs

Det er en iskald januardag på Blefjell i Numedal. Snøen har lagt seg tungt over trærne i romjulen, og det er helt stille i vinterskogen. Ren vintermagi. I toppen av et tre kjenner jeg igjen den klassiske silhuetten av en favoritt – haukugla. Mens mange andre uglearter gjerne jakter i skumring eller nattetid, er derimot haukugla dagaktiv. Den er derfor lett synlig der den sitter høyt i den snøtunge furuskogen.

Denne vinteren er det bra med smågnagere i Numedal. Utenfor hytta vår har jeg fanget en mus som forhåpentligvis kan friste ugle. Jeg lager en liten muselyd, og ser umiddelbart at det er interesse fra toppen av treet.

Et par sekunder senere kommer haukugla susende som en kule – og jeg får foreviget øyeblikket der haukugla akkurat har fanget frokost.

9

av 10 hunder i Kina blir fremdeles spist av mennesker. Foreningen World Dog Alliance ønsker å avskaffe hundekjøttindustrien, og de har fått til lovendringer i Taiwan, Hongkong og Thailand. Nå har også Sør-Korea vedtatt å fase ut hundekjøttindustrien, skriver www.worlddogalliance.no.

Savnet mann funnet død. En 69 år gammel mann ble meldt savnet etter at han ikke kom hjem fra en fjelltur ved Freikollen i Kristiansund i slutten av oktober. Mannen ble funnet død samme kveld. De fleste dødsårsaker i fjellet skyldes fall, men mye tydet på at dødsårsaken denne gang var helse relatert, meldte VG.

BESKYTTER FRILUFTSLIVSÅRET

2025 er Friluftslivets år. Målet er å få folk ut på tur, men også lære dem til å ta hensyn til naturen.

Tekst: Peter Nagy
Foto: Tom Hansen

For noen er hvert eneste år friluftslivets år, men myndighetene har i tillegg bestemt at hvert tiende år er det Friluftslivets år, med stor F. Forrige gang var i 2015, så i 2025 er det ny runde.

Hovedmålet med Friluftslivets år er litt mer lavterskel enn å få folk til å bestige de høyeste fjelltoppene og suse ned de bratteste fjellsidene på brede planker. Målet er å inspirere flere til å bruke tuområder og bli kjent med friluftslivsaktiviteter i nærmiljøet.

I tråd med tidens ånd må de også ha fokus på å ta hensyn til naturen. Det handler om alt fra transport og forbruk av klær og utstyr, til sporløs ferdsel der vi tar hensyn til dyr, planter, sårbar natur og andre mennesker.

Friluftslivets år skapes av friluftslivsorganisasjonene, og hele bredden av frivilligheten, friluftsrådene, sentrale og lokale myndigheter, skoler, næringsliv og enkeltpersoner. Det er Norsk Friluftsliv, fellesorganisasjonen for de 19 store frivillige friluftslivsorganisasjonene, som er prosjekteier og har prosjektledelsen for året. Dette skjer i samarbeid med blant annet Klima- og miljødepartementet.

Kronprins Haakon har takket ja til å være Friluftslivets års høye beskytter, og han vil få flere barn og unge med ut. Friluftsliv har positiv effekt på livskvalitet og helse, og kronprinsen er opptatt av at dem som i dag ikke er så aktive i friluftslivet, skal få oppleve de mange fordelene det gir, skriver arrangøren.

Les mer på: www.friluftslivetsar.no

FRILUFTSPAR:
Kronprins Haakon blir høy beskytter for Friluftslivets år 2025 og kanskje tar han med seg fru en på tur også.

DET ER DU SOM TELLER GAUPA

Vanlige folk som deg og meg er en viktig brikke i gaupeovervåkingen i Norge, og en ny rapport viser at overvåkingen er veldig god. Mye av tellingen er basert på frivillighet, der publikum melder inn observasjoner til Statens naturoppsyn (SNO) lokalt. Deretter følger SNO opp med undersøkelser i felt. Fokuset ved tellingen er å telle familiegrupper av gaupe, det vil si hunngauper i følge med unger. Det er Rovdata som har evaluert gaupeovervåkingen på oppdrag fra Miljødirektoratet. I framtida kan klimændringene, med mindre og kortere snødekke, by på utfordringer for tellingen, men her kan økt bruk av viltkameraer hjelpe. Økt bruk av DNA-prøver vurderes også, skriver Rovdata.

Tom Schandy

europaiske skogorganisasjoner har i over 20 år samarbeidet om å dele kunnskap om Europas skoger. Nå går de sammen i en felles forening for de europeiske nasjonale skogtakseringene – European National Forest Inventory Network – ENFIN Association, skriver www.nibio.no

– Regjeringen svikter. Det sier Dag Terje Klarp Solvang, generalsekretær i DNT etter Regjeringens stortingsmelding om naturmangfold som skal følge opp den globale naturavtalen. – Norske kommuner bygger ned verdifulle natur- og friluftsområder. Skal vi snu naturtapet, må vi endre spillereglene for alle kommunene, men regjeringen viser liten vilje til å ta ansvar for helheten, sier han på DNTs hjemmeside.

SKADER NATUREN

Turister fra hele verden drar til Nord-Norge for å oppleve det spektakulære nordlyset, og tilstrømmingen setter spor etter seg. Den positive siden er økte inntekter, utfordringen er slitasje på naturen og lokalbefolkningen, skriver Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Nå har NINA-forskere og reiselivs-næringa sammen prøvd å finne tiltak som kan redusere belastningen på miljøet. Båltenning utgjør en stor slitasje på naturen og undersøkelser viser at bål må nordlysturistene ha mens de venter på nordlyset. Her kan etablering av bålpanner være svaret.

Arbeidet med å skape en mer miljøvennlig nordlysturisme baserer seg på sju prinsipper for

Lars H. Krempig

sporløs ferdsel som alle friluftsentusiaster kan trykke til sitt bryst:

- 1. Planlegg og forbered deg i forkant av turen.**
- 2. Ferdes og slå leir på slitesterkt underlag.**
- 3. Kast avfall på riktig måte.**
- 4. La det du finner ligge igjen.**
- 5. Minimer påvirkningen fra båltenning.**
- 6. Respekter dyrelivet.**
- 7. Ta hensyn til andre besøkende.**

PÅ VEI NORDOVER

Det blir mildere på jorda og da skjer det ting. I høst ble hjortelusflua for første gang funnet i Trøndelag, på en felt elgokse. Hjortelusflua er ufarlig, men angriper både vilt og mennesker. Den stikker og suger blod og kan være så plagsom at mange dropper å være i skogen i svermingsstida på høsten.

Jo Stenersen

Kalender

15. DESEMBER

Fullmåne

23. DESEMBER

Siste jaktdag på blant annet elg, hjort, rådyr, voksen rådyrbukk, jerpe, orrfugl og storfugl.

25. DESEMBER

Offisiell flaggdag

30. DESEMBER

Svart måne

1. JANUAR

Offisiell flaggdag

PODKAST

Hvordan gjøre sure dager til gode dager – med Jan Monsen og Mattis Thørud

PÅ ISJAKT I FEMUNDSTRAKTENE

«Sett av helga. Jeg har en plan. Kommer med mer info». Slik
lød meldingen jeg sendte turkompisen Per en uke før avreise.

Tekst og foto: Lars Lindland

MEKTIG: Et vakkert skue
innover Femundsmarka.

Jeg har lenge snakket om å ta ham med til Femundsmarka. En av mine definitive favoritter i dette landet. Bare jeg tenker på naturen der oppe, blir jeg blank i øya, og jeg trekkes tilbake dit gang på gang, året rundt. Ikke noe annet område har gitt flere flotte tur- og naturopplevelser opp gjennom årene, og det setter jeg umåtelig stor pris på.

Nå øyner jeg en mulighet for en tur litt utenom det vanlige. Uansett hva det blir, så blir det ikke bomtur. Det blir det aldri når man svinger inn grusveien etter Drevsjø i retning Elgå.

PLANLEGGING

Turkompisen er en meget rutinert turskøyter og er en av dem som har bidratt til at jeg også har blitt bitt av is-basillen. Han har delt raust av sin kunnskap og har samme glede av å være på tur som meg. På høy tid at jeg deler litt mer av min turerfaring. Og det trenger ikke være så komplisert. Det er bare å komme seg av gårde på tur. Sammen.

Kveldene den uka går med til spaning på is, som vi bruker å kalle det. Værmeldinger, satellittbilder, ismeldinger, bilder i sosiale medier, vanntemperaturer og alt annet man kan finne studeres nøye. Men når alt kommer til alt, vet man aldri nøyaktig hva som møter en på isjakt, men vi kan få noen indikasjoner. Og de ser lovende for denne turen. Kartet studeres også nøye, og jeg gleder meg til å se mer av dette området uansett vær og føre.

EN ROLIG START

Vi setter oss i bilen fredag formiddag. Etter en obligatorisk stopp på Espå, og fire timer seinere, er vi på plass ved et av de mindre vannene i Jyltingsmarka.

Stållisen ligger på vannet, men gradestokken synker ned mot -15. Mørket er rett rundt hjørnet, så vi prioriterer å etablere leir og sanke ved. Det tar ikke lang tid før det varmer fra bålet, og teltene står klare for natta.

Det blir en lang ettermiddag og kveld foran bålet. Pulsen senker seg

i takt med temperaturen, og vi er spente på hva morgendagen bringer. Blir det skøyter, eller tur i området til fots?

Stillheten her inne er øredøvende. Helt til vi begge har sovnet og drar tømmer så det ljomer i den frosne furuskogen.

Det frister lite å krype ut av den gode og varme soveposen på morgenkvisten. Sånn er det alltid, men det er bare å ta seg sammen. Jeg karrer meg ut av teltet, tar et par spenst-hopp. Anslår at de tar meg minst 5 cm over bakken. Jogger lett bort til bålplassen, og fyrer opp i opptenningsveden som ligger klar. Snart står kaffekjelen på kok.

Disse morgenene på tur er nærmest hellige. Fri for stress, varme fra bålet og rykende varm bålcaffe sammen med frokosten.

ISJAKTA STARTER

Omsider er vi klare for å sjekke isen, og vi slår et par hull med isstavene og måler. Farbar! Alt av sikkerhetsutstyr er ivaretatt, og isen bærer godt. Vi suser bortover vannet omkranset av frosne vakre furuer. Det gir følelsen av å bevege oss gjennom et svart-hvitt landskap.

Vi runder Litle Gunnarsjøen og beveger oss over til Store Gunnarsjøen. Litt gråaktig is på grunn av et syltynt rimlag, men det verken hindrer, bremser eller ødelegger opplevelsen.

Kartet studeres, og vi bestemmer oss for å sjekke Storjyltingen. Det største vannet i Jyltingsmarka. Jeg har ikke helt trua, men det viser seg raskt at jeg tar feil. Samme forhold her, men i motsetning til de to forrige vannene, ligger hovedbassenget nesten helt speilblankt. Kun litt rim og noen isroser unna. Vi smiler fra øre til øre mens vi følger kystlinja rundt hele vannet. Jeg sender av gårde en melding til en facebookvenn som bor i området. Sånn i tilfelle han ikke allerede er på isen på turskøyter.

Vi går litt tomme for energi, parkerer skøytene og tar en liten lunsj før den videre ferden. Vannene Glen og

STÅLFORNØYDE:
Turskøytere på
Gutulisjøen.

Halvorsjøen har tilsvarende forhold som Litle og Store Gunnarsjøen, men en anelse flere isroser.

ISJAKTA FORTSETTER

Det er fortsatt noen timer igjen til sola går ned, og vi setter kursen mot Fjellgutusjøen. Etter en liten stopp på turen, i påvente av at noen tamrein skal krysse veien, begynner vi å nærme oss. Tanken er å sjekke Gutulisjøen på tampen av dagen.

Av en eller annen grunn ombestemmer jeg meg, og tar av veien ned mot utfartsparkeringen. Jeg nærmest måper av synet som møter oss. Islagt! Det hadde jeg i min villeste fantasi ikke forestilt meg! Vi jumper ut av bilen og går ned for å sjekke. Speilblank og knallhard stális på rundt 6 cm på målestedet.

Det nærmer seg solnedgang, så vi bestemmer oss for å spare vannet til dagen etter. Snøen er foreløpig meldt søndag kveld, så det bør gå fint. Vi har en turkompis til som kommer oppover, så da ligger det klappet og klart til en flott søndagstur i trespann. På vei tilbake til bilen møter vi på facebookvennen jeg kommuniserte med tidligere på dagen.

Han og kona er ute i samme ærend som oss, og med 25 års turskøyteerfaring i dette området kan de fortelle oss at de slett ikke er overrasket over at Gutulisjøen er islagt nå. Jeg trodde dette var et dypt vann hvor isen la seg seinere. Helt feil. Igjen. Men ny kunnskap er alltid kjærkomment.

Vi drar blide og fornøyde tilbake til leirplassen og oppdaterer tredjemann som kommer oppover i morgen. Fyrer bål, steiker noen hjortekarbonader og glaner inn i flammene av bålet mens natten senker seg og himmelen fylles med stjerner. Småstøle og salige etter en lang dag med mye frisk luft kryper vi igjen inn i teltene våre og slukner nærmest momentant.

TOPPER SEG MOT SLUTTEN

Egentlig var planen å bare pakke

ned og dra direkte til Fjellgutusjøen, men en morgen ute i naturen uten bål blir helt feil. Bålkaffe og frokost i grålysninga er uslåelig. Vi får melding om at tredjemann er på god tur oppover allerede, men vi rekker en runde på Fjellgutusjøen før han ankommer.

Full klaff her også! Blankere enn i Jyltingsmarka. Isen har lagt på seg godt etter den kalde natta og bygger videre tykkelse utover dagen. Vi følger den myke, fine kystlinja rundt vannet forbi sandstrender, frosne furuer, rundt noen inn- og utos hvor man må være ekstra varsom og nyter synet av Elgåhogna og fjellene som fører innover

RUNDETIDER:
Godkjent rundetid
på Per Sollerman.

Femundsmarka nasjonalpark. Et spektakulært skue!

ROSINEN (?) I PØLSA

Turen går nå til Gutulia nasjonalpark. Sola bryter igjennom og speiler seg i den svarte blanke stálisen. Vi tar en liten prøvetur og sjekker istykkelsen. Stabil, homogen og med god bæreevne! Vi suser bortover uten nevnevordige anstrengelser.

Klokka er elleve, og vi går av isen for å møte turkompisen Terje. Han har et digert glis om munnen og trenger ikke si så mye, for gleden stråler minst like mye som sola. Tre turskøytere med stjerner i øya glir med jevn flyt innom alle kriker og kroker

av vannet. Det er selvsagt tid til en god kaffepause i sola, og Terje lirker fram en gul papirpose med rød skrift. Ferske Espa-rosinboller! Lykken er komplett.

HELGAS SISTE SKØYTETAK

Der Gutua renner videre mot sven-skegrensa tar vi en solid sveip, for å passere forsvarlig og unngå svekket is som strekker seg et godt stykke nordover på vannet.

Det er en fantastiske stålis-sang på Gutulisjøen. Spenninger i isen utløses i det vi farer over, og vi storkoser oss mens det ljomer i urskogen som vannet er omkranset av.

Tilbake ved utfartsparkeringen

er vi mer enn fornøyde, enige om at det ikke er siste gang vi skal oppsøke dette området på turskøyter og takker hverandre så mye for turen.

Det blir aldri bomtur i dette området, men det er alltid muligheter for en klekkelig bonus. Den innkasserte vi.

Mandagen etter kom snøen, og det lille vinduet hvor det var mulig å oppleve dette området på blank stålis ble lukket. Men sesongen har så vidt startet, og det blir garantert flere flotte turskøyteopplevelser utover vinteren på små og store vann både fjern og nær.

Det gjelder å bruke muligheten når isen byr opp til dans! ●

► OMRÅDEFAKTA

JYLTINGSMARKA

Lett tilgjengelig turområde nordøst for Drevsjø i Innlandet. Mange fine leirplasser rundt vannene. Området omtales gjerne som et padleeldorado, og passer fint for familier på padletur i sommerhalvåret. Vannene huser både abbor, gjedde, sik og harr. Slike områder er gjerne godt egnet for turskøyting også.

GUTULIA NASJONALPARK

Norges minste nasjonalpark, og en av de eldste. Den ligger mellom Jyltingsmarka og Femundsmarka nasjonalpark og er kjent for sitt urskogpreg og gamle setervoller.

Alle de fire store rovdyrene streifer innom området, og man kan også oppleve et rikt fugleliv og mangfold av planter, blomster og insekter.

Innfallsporten ligger ved Gutulisjøen som huser ørret, harr, sik, abbor og gjedde.

Inne i nasjonalparken gjelder allemannsretten, men også egne nasjonalpark-bestemmelser som er viktig å sette seg inn i før man besøker området. Vi er der på naturens premisser og har et medansvar for å ta vare på den.

Lars Lindland

GLEM JULESTRIA

Pulsen stiger enda et hakk da min bedre halvdel foreslår en skitur på «solsnudagen». Vi har jo enda mye å gjøre før julaften. Likevel, en fjelltur er visst akkurat det jeg trenger nå!

Tekst: Inger Wallem Krempig Foto: Lars H. Krempig

– NYT FJELLETS RO

Jeg forundrer meg hvert år over at tida før jul blir så travel. Hva er det egentlig man stresser med? Disse dypblå desemberdagene har jeg egentlig lyst til å bruke til alt annet enn å springe mellom butikkene i sentrum!

Likevel blir det ofte lite naturtid. Kveldens stjerneklare himmel bærer bud om en kommende, vakker vinterdag – årets korteste. Vi bestemmer oss for at det blir jul uansett, og pakker sekkene klare for mørketidstur. Det er enda grålysning da vi

småhutrende setter oss inn i bilen. Vi er nesten oppe på vidda før varmeapparatet har klart å tine frostrosene på vinduene helt vekk.

KALDT LANDSKAP

Åpne felter av vann i elva har lagt et tykt lag av frostrøyk over dalføret der vi parkerer. Vi hiver raskt på oss skiene og trækker oppover fra det iskalde tåkelandskapet. Viddelandskapet som brer seg ut foran oss ligger svøpt i en begynnende soloppgang som aldri vil fullføres.

FARGERIKT: Under mørketiden forandrer himmelen stadig farger.

FLAMMER:

Det er fyr på både bålet og sørhimmelen.

➤ NOEN ENKLE TURTIPS I JULA

- Sett av tid til litt naturtid også midt i julestria. Det gjør godt for kropp og sjel.
- Når dagene er korte, er det godt å komme tidlig ut. Samtidig er det en koselig tradisjon med lang julefrokost. Noen ganger tar vi en enkel frokost før tur, og så heller en solid julebrunsj når vi kommer tilbake.
- En kort tur er bedre enn ingen tur.
- Inviter slekt og venner på julegløgg ved bålet i skogen
- Enkleste løsning: Fyr opp bålpanna og ta kaffen og julekakene ute (under stjernehimmelen)

Den rødoransje horisonten i sør skliir over i blekrosa over oss og før den kaldblå mot nord. Årets mørkeste dag er full av lys og farger!

Rimfrosten ligger i tykke lag rundt de krokete fjellbjørkene og oppå den harde snøskorpa. Skiføret er trått. Jeg sliter litt i de lange, slake motbakene, selv med firbeint trekkraft. Her er langt fra hvilepuls!

På et forunderlig vis merker jeg likevel at den psykiske pulsen senker seg for hvert fraspark. Jo lengre jeg er ute i dette magiske julelandskapet,

desto fjernere virker både handlelister og gjenstående gjøremål!

JULERØYE

Noen fisker juletorsken, mens vi må sikre julerøya. Og om røya ikke er en viktig ingrediens for julehøytida, så er den i alle fall et godt påskudd for å komme seg til fjells! Et godt røyevann er målet for dagens tur.

Vel fremme borer vi flere hull på isen. Lars og ungdommene er ivrige med pilkestikkene og får raskt noen fine steikefisk. Selv blir jeg ganske

«FLYBY»: En kort stund svever rypene foran oss lik englene på Betlehemsmarka julenatta.

> FISKETIPS I DESEMBER

- Ha med ulike agntyper. Maggot er bra, men fryser fort. Reke og akkar er gode alternativer.
- Lysblink i ulike farger over skeia kan fungere. Andre ganger er helt enkle løsninger best
- Sett ut noen «snik». Pass da på at snøret holder seg mitt i pilkehullet. Bruk noen bjørkekviser til å holde snøret vekk fra iskanten.
- Ha med solid kniv eller øks for å hakke bort ny is i pilkehullet
- Ha godt fottøy og varme klær
- Sjekk istykkelsen og isvarsel

fort både kald og rastløs og spenner på meg skia for å ta en fiskefri runde på vannet.

Snart er resten av gjengen bare små prikker i det vide landskapet. Det er dørgende stille. Mens jeg går i langsom takt mot den glødende sørhimmelen, kjenner jeg igjen hvordan uroen fra de foregående dagene siver ut av kroppen. Her oppe får sjela mi hentet seg selv igjen. Her er det julefred og ikke julestress. Deilig er jorden og fjellet!

LYS I STILLE FJELL

Klokken har bikket tolv med god margin. Sola har gitt opp å komme seg over horisonten og har begynt en dvelende vintersolnedgang. En hvit

KORTE DAGER:
Mørket siger fort på i de korteste desemberdagene

måne stiger opp som reserveløsning. Jeg snur skia tilbake mot resten av flokken. Den oransje lysprikken på den ellers blålige snøflaten forteller meg at bålet allerede er tent.

Som en ivrig fuglehund snuser jeg meg frem til den herlige duften av nytrukket kaffe. Sjelden har julekakene smakt så godt som i fellesskapet rundt bålet med gloheit bålcaffe! Med vinterkulda prikkende i ryggen kjenner varmen fra bål, kaffe og samvær ekstra sterk. Ingen har hast med å forlate denne fredelige tilværelsen. Først da siste bjørkekubbe slutter å lyse opp bålropa, klarer vi å rive oss løs.

RYPER DALER NED I SKJUL

En kald trekk fra sør prikker i kin-

nene på hjemveien. Langsamt viskes konturene i landskapet ut og slukes av et begynnende mørke enda klokka knapt har bikket to.

Det er noe eget å vandre i det dypblå rommet så vi drøyer lengst mulig å ta på hodelyktene. I lyset fra lyktene føles det mer som å gå i en tunnel, så jeg demper lysstyrken mest mulig. I det jeg bremser opp foran et vierkratt, er det som om hele jule nattas engleskare drar til himmels foran meg.

Rypeflokkene svirrer noen sekunder som bleke skygger over snøen før de oppslukes av mørket. Spor etter rypedokker i krattet forteller at de allerede hadde gått til ro for natta. Jeg håper de finner skjul og ro

et sted her i fjellet! Det har i alle fall jeg funnet!

SALIG FRED

Vi har ikke vaska golvet – i hvert fall ikke ennå. Men vi har båret ved til bålet, og vi har kvilt og pusta ut ei stund, sammen som familie mens naturen selv har pynta tre. Er ikke det hva jula egentlig handler om?

Tid til ro og ettertanke, tid til samvær, tid til å glede seg over naturens egne gaver.

De siste bakkene ned til bilen tar jeg så langsomt som mulig, vil fylle på mest mulig av fjellets ro før vi kjører hjem. Og minner meg selv på at det er bare å ta turen ut – så pleier naturen selv å sørge for en god dose julefred.

MATEN KLAR: Er man tålmodig, kan det bli fin fangst i vinterkulda.

ØRRETWEEKEND I RINGEBUFJELLET

ÅPNE BUER, LETTGÅTT TERRENG OG FIN ØRRET

Ringebu fjellet, like nord for Lillehammer, har langt mer å by på enn attraktivt ørretfiske.

Tekst og foto: Morten B. Stensaker

Gullhaugtjønnen og Blomtjønnen, Fåvang Østfjell, ligger foran oss i et vakkert landskap. De mange beitedyrene holder landskapet åpent og velpleid og vitner om områdets lange tradisjoner for setring og husdyrhold i naturen. I Gullhaugtjønnen (ca. 850 moh.) tok vår kjentmann sin største ørret året før vi besøkte området, en flott kilos fisk tatt med dupp og flue. I Blomtjønnen (ca. 850 moh.) skal det

også svømme grov fisk, men de kan være en utfordring å få.

Året forut for denne reportasjeturnen fikk da også undertegnede et vink om nettopp dette området fra en utenbygds: Vannene ligger ganske tett i forhold til hverandre og ikke langt fra veien. De er «passe store» og de ligger veldig idyllisk til i en veksling mellom innmark, fjellgranskog og myr. Selskapet av kuer, geiter og sauer setter en spiss på det hele.

Området bør ha flere plasser som egner seg godt for leirslaging.

SJARMERENDE SAUBUA

«På setervangen under høyfjellstind du atter blir glad og munter i sinn!», skrev Jens A. Friis. Og den gamle professor hadde så rett i sine mange naturskildringer fra disse traktene. For da vi ankommer seteren hvor den åpne Saubua ligger, opplever vi nemlig det glade kaos.

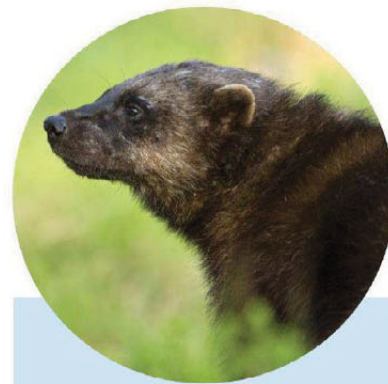

VED FRIISVEGEN: De to Åsdalstjønnene er kjent for to ting: Ørret av god klasse og størrelse og enkel atkomst fra Friisvegen, som går over Ringebufjellet. Vannene ligger også like ved Friisbua, som er vel verdt et besøk!

Gårdbrukerne fra dalen er nemlig i ferd med å slippe kviger og ungstuter løs på beite for sommeren. Landskapet rundt Saubua er veldig åpent og vidstrakt. Her har grana for lengst måttet vike for å gi plass til fjellbjørk og vier. Det å ligge i ei åpen bu som Saubua er i seg selv en stor opplevelse, langt borte fra kjas og mas. I bua, som i sin tid ble oppført for å gjete buskapen i fjellet, er det ved og gass og gode senger. Følelsen av lag

UTSETT: Ringebufjellstyret setter årlig ut ørret i de tre statsallmenningene de forvalter.

>>>

Tommy Solberg

> DE FIRE STORE

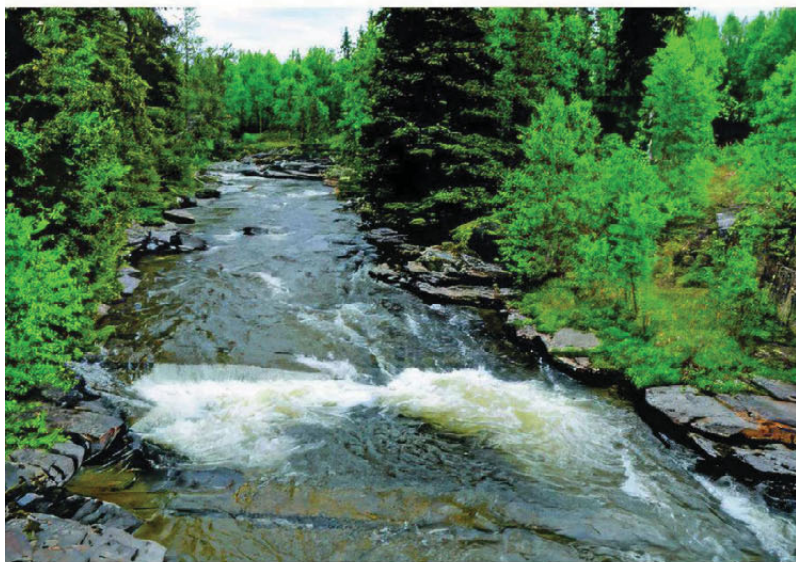
Både ulv, jerv, gaupe og bjørn har vært både sett og skutt i Ringebufjella i nyere tid. Kikker du opp, kan du også kanskje få øye på en kongeørn om du er heldig.

Terje Håheim

> FLOTT TUROMRÅDE

Ringebufjellet er et fint utgangspunkt for både lengre og kortere turer. Terenget er åpent, lettgått og om høsten kan du «bade» i flotte farger. Friisvegen og Fylkesvei 27 over Venabygdsfjellet og Friisvegen gir lett atkomst til området.

GODT TILBUD: Til sammen er det om lag 30 fiskevann og over 120 km med bekker og elver i de tre statsallmenningene i Ringebu.

VILLREIN: I Ringebufjella kan du være heldig å se villrein. Stammen som tilhører Rondane Sør består av drøyt 2000 dyr. Husk at villreinen er ekstra sårbar i de harde vintermånedene og under kalvingen på våren.

SVÆLTJØNNET: Disse ørretene er fra Svæltjønnnet, som ligger like ved Saubua.

► ÅPNE BUER I FJELLET

Det står mange forskjellige hytter og buer i statsallmenningene i Ringebu, som du fritt kan benytte, både gamle steinbuer og nyere i treverk. Dette er husvære som ble brukt i forbindelse med gjeting, slått, jakt og fiske.

Av åpne buer kan disse nevnes: I Rypebua er det enkle trebrisker og åpent ildsted. Borkebua er ei «vanlig» bu med fire sengeplasser. Samtjernsbua og Steinbua ligger inne på et inngjerdet tun, ca. 8 sengeplasser. Statsbua ligger midt i Samdalen. Kluftbua, Svælhøgdbua (steinbu), Saubua (to stk.) og Stulsbua er også åpne.

Det er ved og gass og enkelt kjøkkenutstyr i samtlige av buene. De fleste av dem har minst tre sengeplasser/brisker, og de er beregnet for en overnatting eller to og kan ikke leies – de er jo åpne for alle. Kommer det andre, må de naturligvis få koke seg kaffe eller legge seg inn om været er dårlig.

Imsdalsskolen ligger i Imsdalen og lånes ut til barnehager, skoler, lag og foreninger i kommunen, men kan også leies av alle som måtte ønske det. Henvendelse til fjellstyrekoret.

BREITJØNNA: Ringebufjellet er de rolige linjers landskap. Den store dramatikken mangler. Fjellområdet er derfor stort sett veldig enkelt å ferdes i. Mange av stiene er også merket. Sørvest for Åsdalsetra ligger de tre Breitjønna. Bilde viser Indre Breitjønn. Hit er det ikke vanskelig å komme, og kvaliteten på fisken er meget god!

med historikk i veggene er til å ta og føle på. Med hånden på hjertet: Jeg vil gjerne tilbake hit! Og tenk, denne herligheten koster ingen ting!

GROV FISK I SVÆLTJØNNET

Saubutjønna (ca. 1000 moh.) ligger langs veien like ved bua. Her setter fjellstyret ut fisk på opp mot halv-kiloen. Gluptjønnet (1084 moh.) og Sulebergjtønnet (1131 moh.) er kjent for større ørret. Fra Saubua kan det ikke ta mer enn en snau time å gå til disse to vannene. Men det er Svæltjønnet (1054 moh.) kjentmannen vil ta meg med til. Vannet ligger mellom fjellene St. Kvia (1350 moh.) og Veslefjellet (1166 moh.).

Turen på den merkete stien tar en drøy halvtime. En enklere sti å ferdes på i fjellet skal du lete lenge etter! Så mangler da også Ringebufjellet dramatikken som Fjell- Norge er så kjent for. Dette er nemlig et fjellområde med de rolige og åpne linjers trekk.

Et terreng som passer utmerket for dem som ikke har gått så mye i fjellet, eller for dem som kanskje ikke kan gå så langt. Svæltjønnet er fra gammelt av kjent for å huse grov ørret. Her skal være tatt fisk på opp mot tre kilo. Kilosørret er derfor ikke umulig. Vannet er dypere i østenden og grunnere mot vest. Terrenget rundt byr på flere muligheter for leirslaging.

DUPP OG FLUE

Min 15 grams sluk får god drahjelp fra den friske brisen. Kjentmannen velger en resept for ørreten som er viden kjent blant gudbrandsdøler: Kastedupp og fluer. Kastedobben gir veldig god rekkevidde. Selv bruker jeg stanga (11 fot og vektklasse 9–41 g) for hva den er verdt. Foran duppen monterer kjentmannen to fluer, dobbelkrokete i str. 12–14 i klassiske mønstre som Jungle Cock, March Brown og Coachman.

Etter to timers sammenhengende

fiske noterer jeg: Null på sluk og én på flue. Selv om fisken ikke veier mer enn 300 gram, viser den vannets potensial: k-faktoren må være 1,2, og fisken er knallrød i kjøttet. En riktig liten lekerbisen, altså.

Så siger tåka inn med lett yr. Litt skuffet noterer jeg videre at turkameraten skal få rett i at ørreten denne natta «kysser fluer, ikke stål». Mens jeg har hatt en fisk etter sluken, har kjentmannen hatt fem etter flua. En time over midnatt kysser en ørret flua med dødelig utgang. Ørreten er representativ for området. Den formelig strutter av energi og vitalitet, er feit, har lite hode og knall rødt kjøtt.

FJELLET ER LIVET!

Dagen etter rusler jeg sammen med to kamerater, Øyvind og Marius, som er ute i samme ærend, ned mot Åsdalstjønna (1132 moh.), som er kjent for to ting: Ørret av god klasse

DUPP OG FLUE: Dupp og flue er resepten vår kjentmann bruker for å få ørret i Ringebu-fjellet. Her med fisk fra Svæltjønnet.

og størrelse og enkel atkomst fra Friisvegen, som binder sammen Østerdalen og Gudbrandsdalen. Andre er ute i samme ærend som oss denne kvelden, to dager før sankthans, som er en god tid her. Kameratgjengen har slått opp lavvo ved den lille avstikkerveien like sør for Friisbua. Ganske sikkert fastslo også de: Sur trekk fra nord og hvit måne har aldri vært bra for fisket.

ØRRET, VILLREIN OG ULV

Neste dag skinner sola. En frisk bris fra sør styrker en fiskers hjerte og håp. Marius vil ta oss med til ett av sine favorittvann, nemlig det østligste av de tre Breitjønn, Indre Breitjønn (1168 moh.), som det heter. Det vil i luftlinje si 4 km sør for Åsdalstjønn/Friisbua. Vannene er enkle å nå ved å parkere like ved Åsdalsætra, som ligger ved en sidevei til Friisvegen. I Nordre og Søndre Breitjønn er det mulig å leie båt av fjellstyret.

Stien (merket) inn er meget lett å gå. Til det første vannet tar turen under en time. Marius kjenner en av Gudbrandsdalens mest profilerte og erfarne fjellfiskere, Kåre Skogsrud

fra Lillehammer. Av denne ringreven av en ørretfisker har han fått mangt et godt råd. Ett av dem er sluken Pjakken (12 g) i messing. Den har helt klart blitt min favoritt, forteller Marius.

Vi andre har ikke fått snørene i vannet før Marius får bevist hvorfor han ville vise oss Indre Breitjønn. Vi får en ørret til, av samme kvalitet, men mindre. Deretter utspiller et av naturens store skuespill seg.

Først kommer en villreinflokk på nær 200 dyr. På motsatt side av vannet legger noen av dem seg ned, mens andre beiter og drikker vann. Etter en time rusler de tilbake samme vei de kom ifra. Marius får rett i at det kan komme flere dyr. Rundt 50 simler og kalver kommer etter hvert gående.

De virker mer urolige, og følger hverandre tett, akkurat som en sildestim gjør når sei og torsk jager. Etter å ha gjort noen runder stryker flokken av gårde.

Da vi ser dem igjen i fjellet Kleberkakken (1280 moh.) er de på flukt med to ulver i hasene. At ulvene to dager seinere ble rikskjendiser, er en helt annen historie ...

FISKETIPS

Av Ringebu kommunes totale areal på 1252 km², ligger 60 prosent over 900 moh. E6, FV27 fra Follaldalen og Friisvegen går gjennom kommunen. Ringebu fjellstyre forvalter de tre statsallmenningene i kommunen. Til sammen 560 000 daa.

Tlf. fjellstyrekontoret: 976 125 23, www.ringebu-fjellstyre.no og e-post: ringebu@fjellstyrene.no.

Sportsfiske: Fiskekort og informasjon på inatur.no. Ringebu fjellstyre har også flere robåter til utleie. Området består av flere vann, elver og bekker. Tiden rundt St. Hans regnes som å være en god periode for fiske.

Villrein: Her finner vi siste rest av den opprinnelige ville fjellreinen i Skandinavia. Ringebu-fjellet ligger i Rondane sør villreinområde, med en vinterstamme på drøyt 2000 vinterdyr. Skal du hit, så ta med kikkert! Vil du jakte villrein, så sjekk nettsiden til Ringebu Fjellstyre.

Av Dag
Kjelsaas

Her vurderer og
tester vi rimeligere
turutstyr. Produk-
tene er ikke testet
over lang tid

RIMELIG STØVEL

Jeg har delte erfaringer med gummistøvler, som uavhengig av pris ikke sjelden lekker etter bare noen måneders bruk. Forventningene var derfor ikke høye med disse rimelige støvlene på føttene. Støvlene sitter ganske løst rundt hælen, så det var først nærliggende å tenke at kipping ville kunne føre til gnagsår, eller kanskje at sokkene ville skli ned.

Etter mange både lange og korte turer har støvlene vist seg å være helt OK å gå med, i alle fall på mine føtter. Riktignok er vridningsstabiliteten liten, men fortsatt er

støvlene helt vanntette. En negativ anmerkning er at den ene løse innersålen har krøllet seg.

Med 4 mm neopren som isolasjon er støvlene helt greie å bruke i temperaturer noe under 0 grader, men de kan ikke måle seg med bedre isolerte vinterstøvler. Det er fingerstropp bak for å kunne trekke støvlene på, og knast bakpå hælen for lettere å kunne ta dem av, eller til støtte for bakbinding. Grepet mot variert underlag er middels.

Konklusjon: Rimelige, litt varme støvler.

YOSEMITE VILLMARKSSTØVEL

Biltema.no

Pris: 499

Vekt/par (str. 43): 1920 g

Høyde: 39 cm

Fôr/isolasjon: 4 mm neopren

Yttersåle: Gummi

Str.: 39-46

+ Fotstøtte

- Innersåler

PRAKTISK TURSAG

Om jeg må velge mellom øks og sag på tur, foretrekker jeg oftest ei hendig tursag fordi det er det letteste alternativet. Til stokker opp mot lårtykkelse er det praktisk med sager av den japanske typen, som kutter når du drar saga mot deg.

Denne saga skiller seg fra andre sammenleggbare modeller ved at bladet trekkes inn i skaftet når det ikke er i bruk. Håndtaket har «soft grip», som gjør at det er godt å holde i. Det er stort nok til at du kan bruke begge hender, noe som gjør sagingen rask fordi det kan legges press på bladet. Bladet har bra lengde til kutting av kvister og småstokker med godt over 15 cm diameter. Saga har beltefeste. Du må passe på å dra skruen som låser bladet

kraftig til for at bladet ikke skal slarke.

Konklusjon: Praktisk tursag, men ikke av de rimeligste.

FISKARS GARDEN SAW SW 75

Felleskjopet.no, StayPro.no m.fl.

Pris: Tilbud fra 349

Vekt: 240 g

Bladlengde 25 cm

Materiale blad: Hard chrome

Materiale skaft: Plast/soft grip

+ Belteoppheng. Lukke-
mekanisme. Skarp.

- Slarke.

MINI-KOMPASS

På tross av at vi har mobiltelefoner og klokker med alle mulige funksjoner, anbefaler fortsatt erfarne folk å ha med kompass som en sikkerhet på tur i villmarka. Batterier og digitale duppeditter kan som kjent slutte å virke.

Om du vil ha et virkelig lett og lite kompass som reserve, er Silvas Pocket-modell et alternativ som knapt merkes når det ligger i skjortelomma. Kompasset er helt enkelt, med ei nål som roer seg raskt og stabilt, men som har lite markert forskjell på N og S. Kompasshuset er svart med lyse grå markeringer og kan ikke vrís. Derfor er heller ikke kompasset raskt eller presist å bruke når du skal finne marsjretningen.

Kompasset har også et mini-termometer, men med svart bakgrunn er det litt vanskelig å lese av.

Kompasset har fem års garanti, og det er påsatt nøkkelring og en liten lettmetall karabinkrok.

Konklusjon: Ikke mitt førstevalg.

SILVA POCKET KOMPASS

Clasohlson.no m.fl.

Pris: Fra 99,90

Vekt: 16 g

Størrelse: 9 x 47 x 57 mm

Garanti: 5 år

+ Lett. Tar minimalt
med plass.

- Dårlig N-markering.
Ikke vridbart hus.

STORTTEST

UT AV MØRKETS MAKT!

En god hodelykt bør ha sin faste plass i tursekken. Skulle noe uforutsett skje og mørket innhenter deg i terrenget, blir problemene mye mindre hvis du har med deg godt med lys i sekken.

Tekst og foto: Arne Trond Hamarsland

For noen år siden testet vi hodelykter og delte da testen inn i «vanlige lykter» og «verstinglykter» over 1000 lumen. Siden den gang har utviklingen vært enorm, og i denne testen har vi hevet grensen mellom «vanlige» hodelykter og «verstingene» til 2000 lumen.

Så, hva er viktigst med en hodelykt til allsidig bruk, jakt og fiske? Vår førsteprioritet er at lykten fungerer når det virkelig gjelder. Hvis situasjonen blir kritisk, og du må komme deg fram i dårlig vær og stummende mørke, må lykten tåle å bli mistet i vann eller stein. Hvis den slukner, hjelper det lite med fancy, automatiske innstillinger, apper eller annet.

En annen viktig egenskap er at den må ha mulighet for raskt batteribytte. Har den et integrert batteri som må lades hjemme før videre bruk, er den i praksis ubrukelig på flerdagsturer. Du må i så fall ha med batteribank og ha tid til å lade.

MANGE MULIGHETER

Lykten bør også være enkel å betjene, helst med en stor trykknapp eller vribryter som kan brukes med hansker. Det må være lett å veksle mellom en bred lyskjegle når du går, og en smal stråle for å se detaljer på avstand. Ved leiren bør den kunne dimmes ned til noen få lumen, noe som er tilstrekke-

lig for næraktiviteter og sparer batteriet. For jakt og fiske er et rødt diodelys som bevarer nattsynet en klar fordel. Den bør også være komfortabel å ha på, lett å justere og sitte stabilt selv i ulendt terreng.

Det er lett å la seg blende av antall lumen. Dette forteller hvor mye lys lykten gir, men ikke hvor langt den lyser. En lykt med bred lyskjegle er ofte behagelig å bruke, men lyser ikke like langt som en med en smalere lysstråle. Mange lykter kombinerer derfor to LED-er: en med bred og en med fokusert lysstråle.

FORT GJORT Å BLENDE

Erfaringen min er at et bredt, gulaktig lysfelt som gradvis blir svakere mot kanten, er det mest behagelige når du går i terrenget. Hvis lysintensiteten i midten er mye sterkere enn mot kanten, kan dette blende deg og gjøre det vanskeligere å oppfatte omgivelsene

utenfor. Det er også en fordel om lykten kan holde maks lumen over tid, og ikke bare som «Boost» i ett eller to minutter.

Et rødt LED-lys er også nyttig i mange situasjoner, da det gir deg mulighet til å se i nærområdet og utføre enkle oppgaver i mørket uten å ødelegge nattsynet. Det er også positivt om lykten kan slås på ved laveste lysstyrke først, eller husker siste lysstyrke.

ULIKE OPPSETT

Batterilevetiden har vi ikke testet, ettersom lyktene har ulike oppsett og noen automatisk justerer lysstyrken underveis. Vi har derfor lagt produsentenes oppgitte tall til grunn for vurderingen. Fleksibilitet med tanke på strømforsyning og lading er også et stort pluss.

Lupine ble invitert til testen, men valgte å ikke delta.

LYSVETT: En moderne LED-lykt er kraftig, og sterkt lys direkte i øynene kan skade synet, både ditt eget og andres. Så bruk hodet!

BLÅTANN, APPER OG AUTOMATISK LYSSTYRKE PÅ VEI UT?

For noen år siden så det ut som blåtann og appstyring skulle revolusjonere hodelyktmarkedet, men slik gikk det ikke.

Teknologien finnes fortsatt, men den har ikke tatt over. Sannsynligvis fordi det er kjekt å leke med, men i daglig bruk orker man ikke styre med det. Og enda mindre når du kjemper mot regn og vind – da har du nok med å holde deg tørr. I en slik situasjon frister det i hvert fall ikke å fiske fram en nesten tom mobil for å justere lykten via en app.

Automatisk justering av lysstyrken virker også som en god idé: Når du bøyer deg for å knyte skoene, justeres lysstyrken ned til et minimum, og når du retter deg opp og ser framover, økes den igjen for å gi deg bedre sikt. Min erfaring er imidlertid at denne teknologien kan bli irriterende i bruk, ettersom lysstyrken justeres hver gang du beveger hodet. I tillegg er det en liten forsinkelse i justeringen, noe som gjør at lysstyrken ikke alltid tilpasses raskt nok.

SLIK ER TESTEN UTFØRT

Lyktene er mottatt nye fra leverandør og brukt med de oppladbare batteriene som fulgte lykten. De er testet høst 2024 under varierende værforhold både på tur og i camp. Erfaringene/vurderingene er notert fortløpende og danner grunnlaget for konklusjonene.

VEKT/VOLUM/LYSSTYRKE:

Vektlagt med 15 %

FLEKSIBILITET/PRAKTISK BRUK:

Vektlagt med 60 %

Stort spenn i lysstyrker, lett å regulere også med hansker, automatisk lysstyrke som fungerer, tilstrekkelig og stabil høydejustering av lysstråle, flom, spot og rødt Ledlys, behagelige og stabile hodestropper som er gode å justere, sitter stabilt også ved kraftig bevegelse, fleksible lademuligheter og standard oppladbare batterier, batteristatus vises, ingen løse ledninger, fleksible festemuligheter for lykta

SOLIDITET/GARANTI:

Vektlagt med 25 %

Beskyttet mot fall, tåler nedsenking i vann, robuste brytere og fester, leveres med garanti, lås på AV/PÅ-bryteren, og lystid oppgitt etter FL-1-standarden.

21700-BATTERIER:

21700-batteriene har blitt et supplement til 18650, som har vært «standarden» fram til nå. De er litt større, veier omtrent 30 gram mer, men gir nesten dobbelt så mye energi. Den gode nyheten er at du kan bruke de gamle 18650-batteriene i en 21700-lykt – du trenger bare et enkelt adapter.

PETZL SWIFT RL

Testlykt levert av Petzl, www.petzl.com

PRIS: 1589,- kroner

OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 1100 lumen

BATTERI: Li-Ion, 2350 mAh,

LYSTID: Fra 2 til 100 timer avhengig av bruk

LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. 5 timer

LYSSTYRKE (LUMEN): Automatisk: 100, 275,

1100 Manuell: 10, 160, 700

BESKYTTELSE: IPX4 (tåler vannsprut fra alle kanter)

VEKT MED BATTERI: 102 gram

Liten og lett, men kraftig lykt med Reactive Lighting-teknologi som automatisk justerer lysstyrken etter behov. I denne modusen har lykten en minimum lystid på 7 timer. Du kan også justere lysstyrken manuelt i Standard Lighting-modus. Petzl oppladbart batteri på 2350 mAh lades på omtrent 5 timer via USB-C-porten på selve batteriet. For å fjerne batteriet må lykten roteres 180 grader i festet, og de to utløserknappene må trekkes fra hverandre. Hvis du ikke vil vente på opplading, bør du skaffe et ekstra Petzl-batteri. Batteristatus vises med fem grønne LED-lamper.

Lykten styres med en liten trykknapp på toppen. Korte og lange trykk veksler mellom Reactive Lighting (automatisk lysregulering) og Standard-modus (stabil lysstyrke). Den starter som standard i Reactive-modus med laveste lysstyrke. Lykten har også et rødt diodelys som kan aktiveres uten å slå på de hvite LED-lysene først. Lysstrålen kan justeres opp og ned i 12 trinn. En låsefunksjon forhindrer at lykten slår seg på i sekken, men låsen kan oppheves med et 4-sekunders trykk, noe som kan skje hvis knappen utsettes for press. I praksis var det utfordrende å veksle mellom automatisk og stabil lysstyrke med det foreskrevne 2-sekunders trykket, og knappen var vanskelig å betjene med hansker. Lykten er lett, og den smarte strammemekanisme på hodebåndet sørger for at den sitter godt og stabilt.

	Volum/vekt/lysstyrke
	Fleksibilitet/praktisk bruk
	Soliditet/garanti
	Totalt

SILVA FREE 3000S

Testlykt levert av Silva,
<https://silvasweden.com>

PRIS: 2999 kroner
OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 3000 lumen
BATTERI: Li-Ion, 3350 mAh/24,1 Wh
LYSTID: 40 min til 25 timer med 24,1 WH standardbatteriet
LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. 4,5 timer
LYSSTYRKER (LUMEN): 3000, 1000, 80
BESKYTTELSE: IPX5 (tåler spyling fra alle kanter)
VEKT MED BATTERI: 304 gram

FREE-serien er modullykter, det vil si lykter/batterier med ulik styrke/kapasitet som kan kombineres fritt og bare klikkes på plass på det samme hodebåndet. Du har tre ulike lykter og fire ulike batterier å velge blant. Batteriet er plassert bak på hodet, noe som gir bedre balanse på ei såpass tung lykt. Silva har integrert ledningen i hodebåndet slik at plunderet med en løs ledning på siden av hodet er eliminert.

Silva 3000 er den kraftigste lykten i serien og har Airflow teknologi der en spesialformet aluminiumprofil rundt lyktehodet bidrar til effektiv kjøling i fart.

Lyktehodet har to LED-lys, ett flomlys og ett konsentrert langlys. Lykta passer godt for sportsaktiviteter, der du kan velge 3 ulike lysnivåer der det laveste er 80 lumen. Styrefester, hjelmfester og GoPro-fester er også tilgjengelig tilbehør. Den store trykknappen på siden av lyktehodet er lett å bruke også med hansker. Lykta gir 3000 lumen kontinuerlig

Bred hodestropp med gummiert friksjonsbelegg på innsiden. Solid stramming, men savner toppstropp som kunne bidra til bedre stabilisering av batteriet. Batteristatus vises med 5 grønne led lys på batteriet. Savner lås på batteriet, som lett kan dette av. 2 års garanti gjelder kun opprinnelig kjøper.

	Volum/vekt/lysstyrke
	Fleksibilitet/praktisk bruk
	Soliditet/garanti
	Totalt

7

SILVA FREE 2000S

Testlykt levert av Silva,
<https://silvasweden.com>

PRIS: 2499 kroner
OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 2000 lumen
BATTERI: Li-Ion, 3350 mAh/24,1 Wh
LYSTID: Ca. 1,5 til 25 timer med 24,1 WH standardbatteriet
LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. 4,5 timer
LYSSTYRKER (LUMEN): 2000, 800, 80
BESKYTTELSE: IPX5 (tåler spyling fra alle kanter)
VEKT MED BATTERI: 296 gram

Free 2000 er system-hodelykt der 3 lyktehoder og 4 batterier kan kombineres fritt. Batteriet sitter bak på hodet. Ledningen mellom batteri og lykt er integrert i det elastiske 3 cm brede hodebåndet. Det gjør at lykta balanseres på hodet uten en løs ledning som kan hekte seg fast. Batteriet på 3350 mAh klikkes rett inn på kontakten på festeplaten bak på hodet. Savner lås på batterifestet. Batteriet kan lades med standard USB-C kontakt mens det sitter på hodebåndet. Ladetid ca. 4,5 timer. Når det er 10 % batteri igjen begynner lykta å blinke.

Lyktehodet har to LED lys som fungerer sammen, ett flomlys og ett konsentrert langlys. Lykta gir godt lys for aktiviteter som gåing, løping og f.eks. skikjøring. Den gir 2000 lumen kontinuerlig. I leir savner jeg lavere lysstyrke enn 80 lumen samt rødt lys. Lysstråle kan justeres trinnløst både opp og ned.

Feste for sykkelstyre, hjem og GoPro fås som tilbehør. Lykta er enkel å bruke også er lett å bruke også med hansker. Bred hodestropp med gummiert friksjonsbelegg på innsiden. Toppstropp som kan bidra til å stabilisere batteriet, for eksempel ved løping, er tilgjengelig som ekstrautstyr. Batteristatus vises med 5 grønne led lys på batteriet. 2 års garanti gjelder kun opprinnelig kjøper.

	Volum/vekt/lysstyrke
	Fleksibilitet/praktisk bruk
	Soliditet/garanti
	Totalt

7

LEDLENSER HF 6R SIGNATURE

Testlykt levert av Ultimate Nordic, www.ultimatenordic.com

PRIS: 1499 kroner
OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 2000 lumen
BATTERI: Li-Ion, 2000 mAh,
LYSTID: 3 timer (500 lumen)
LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. 2 timer 40 minutter
LYSSTYRKER (LUMEN): 1000, 500, 250, 20
BESKYTTELSE: IP68
VEKT MED BATTERI: 129 gram

Allsidig lettvekt i solid aluminiumhus. Maks lysstyrke på 1000 lumen er kun tilgjengelig i BOOST, dvs. for en kortvarig periode før lykta automatisk demper til 500 lumen. Har i tillegg rødt, grønt og blått lys. Har Digital Advanced Focus System – denne funksjonen gir en trinnløs justering av lyskjeglen og styres med et lite fokushjul på undersiden av lykta.

Høydejustering av lysstrålen er noe begrenset, kun rett fram til ca. 45 grader ned. Justeringen er trinnløs og kan lett komme ut av stilling.

Lades via magnetkontakt på lykta. Du unngår lekkasje, slitasje i kontakten og problemer med at rusk og rask skaper kontaktproblemer. Ulempen er at magnetkontakten kan miste taket under lading. Batteriet er integrert, og lykta må lades på en måte som oppleves som lite fleksibelt. Grei batteristatusindikator.

Hodestropp med grei justering, refleksdetaljer og et todelt silikonstykke som sitter behagelig mot bakhodet. Transportlås. Lykta kan fjernstyres/tilpasses i LedLenser Connect App. 7 års garanti ved registrering, ellers 2 år. Importør opplyser at lykta er falltestet til to meter.

	Volum/vekt/lysstyrke
	Fleksibilitet/praktisk bruk
	Soliditet/garanti
	Totalt

8

FENIX HM75R 2 BATTERIER

Testlykt levert av Teno Astro AS,
www.tenoastro.no

PRIS: 2299 kroner

OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 1600 lumen

BATTERI: Li-Ion, 2300 (18650) og 5000 (21700) mAh,

LYSTID: 1,5 til 234 timer avhengig av bruk

LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. timer

LYSSTYRKER (LUMEN): Spot: 50, 350, 800, 1200, 1600,

Flood: 5, 150, 400, 700, 1000

BESKYTTELSE: IP68 (støvtett, tåler 2 m vanddyp, fall fra 2 m)

VEKT MED BATTERI: 326 gram (med begge batterier)

Ei hodelykt laget for lange økter og tøffe forhold: To kraftige batterier, hus i lett magnesiumlegering. Vannrett ned til 1,5 m i 30 minutter og tåler fall fra 2 m høyde. Lykta fungerer med ett batteri. Ekstrabatteriet bak på hodet gir en bedre balansert lykt på hodet, men gir en batteriledning på siden av hodet. Ekstrabatteriet kan brukes som batteribank for andre enheter, dette velger du med bryter på batteriet. Funksjonell, justerbar hodestropp med friksjonsfelt og toppstrammer. Lyset høydejusteres i 7 klikksteg fra rett fram til rett ned.

Kombinert vri- og trykkbryter er lett å betjene også med hansker. Rekkefølgen når den vises er OFF – SPOT – FLOOD – RED. Med trykkbryteren velges lysstyrken i 4 steg. Det hele er lett å huske og å bruke også med hansker. For bevegelse i terrenget er FLOOD svært bra. Lyset er gulaktig, jevnt fordelt og gjør at variasjonene i terrenget er lett å oppfatte. En fin detalj er at rødt lys også kan velges fra 5, 30 til 120 lumen. 120 lumen rødt lys er et greit alternativ også når du skal gå i terrenget. SPOT har et hvitaktig lys med en markert spot som gir lang rekkevidde. En detalj som kan irritere når du er ute i mørket og ønsker å sette på rødt lys for å spare nattesynet, er at du må tenne begge de hvite lysene før du får rødt lys. Husker siste lysstyrke og starter med denne når lykta slås på igjen. God batteriindikator med 4 blå ledlys, batteripolaritet tydelig merket. Meget fleksibel ved lading og batteribytte. Ekstrabatteriet kan brukes med 100 cm lang ledning og henges f.eks. i beltet eller i en lomme.

	Volum/vekt/lysstyrke
	Fleksibilitet/praktisk bruk
	Soliditet/garanti
	Totalt

10

FENIX HP35R

Testlykt levert av Teno Astro AS, www.tenoastro.no

PRIS: 3300 kroner

OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 4000 lumen

BATTERI: Li-Ion, 10 000 mAh,

LYSTID: Fra 4 t 17 min til 500 t avhengig av lysstyrke

LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. 2 timer

LYSSTYRKER (LUMEN): 5, 50, 350, 400, 800, 1200, 3000, 4000 SPOT og FLOODLIGHT

BESKYTTELSE: IP66 (tåler kraftig spyling fra alle kanter), tåler fall fra 2 m

VEKT MED BATTERI: 435 gram

HP35R er laget for søk og redning og med to integrerte 5000 mAh batterier og en maks lysstyrke på 4000 lumen er dette en versting som kan lyse opp hele skogen når du har behov for det. 4000 lumen er kun tilgjengelig i TURBO, dvs. etter en liten stund skrur lykta automatisk ned til 1200 lumen som er maksimal lysstyrke for kontinuerlig drift. Med et OK ganglys på 400 lumen holder den 18 timer, og med 1200 lumen holder den 8 timer. Dette kommer imidlertid til en pris vektmessig, 435 gram som er 4 ganger tyngre enn de letteste lyktene i testen. Opplevs som upraktisk å enten måtte vente 2 timer på lading, eller måtte kjøpe et ekstra Fenix spesialbatteri får å få lys igjen når batteriet er tomt.

En stor kombinert VRI- og TRYKK-bryter gjør det enkelt å velge mellom 3 modus (SPOT, FLOOD, SPOT/FLOOD) og 4 ulike lysstyrker innen hver modus. Det er enkelt å skjønne og enkelt å bruke også med hansker på. Lykta husker siste lysstyrke neste gang du slår den på igjen. Ønsker du rødt lys, snur du lykta 180 grader og bruker diodene på batterikassen. Flomlyset er varmhvitt og behagelig å gå med. Ytterkant av lysfeltet er markert og kan gi litt «tunnelopplevelse» når du går. Lysstrålen kan justeres fra rett fram til ca. 60 grader ned i 6 klikk. Hodestroppen er bred og med toppbånd. Den kunne muligens hatt et kraftigere friksjonsbelegg, men i bruk oppleves lykta som overraskende stabil og behagelig på hodet. Hodestroppen er laget i flammehemmende stoff og det er lett å feste lykta på hjelm. I krevende omgivelser er det litt merkelig at batteriledningen fortsatt henger løst på siden og ikke for eksempel er integrert i hodestroppen. Kan fungere som batteribank for andre enheter. Batteristatus på batteriet. 5 års garanti på lykt, 2 år på batteri.

	Volum/vekt/lysstyrke
	Fleksibilitet/praktisk bruk
	Soliditet/garanti
	Totalt

8

LEDLENSER HF8R SIGNATURE

Testlykt levert av Ultimate Nordic, www.ultimatenordic.com

PRIS: 2349 kroner
OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 2000 lumen
BATTERI: Li-Ion, 3700 mAh,
LYSTID: 3,5 timer (900 lumen)
LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. 2,5 timer
LYSSTYRKER (LUMEN): 2000, 900, 300, 20
BESKYTTELSE: IP68 (støvtett, tåler 2 m vanddyp)
VEKT MED BATTERI: 195 gram

HF8R kan brukes i Auto eller Manuell. I Auto tilpasser lykta lysstyrke og fokusering av lysstrålen automatisk (Adaptive Light Beam Teknologi). I praksis får du en bred og dempet lyskjegle når du for eksempel bøyer deg og leiter etter ting i sekken. Med en gang du reiser deg opp og lyser f.eks. framover i terrenget, økes intensiteten og strålen fokuseres. Maks lysstyrke på 2000 lumen er kun tilgjengelig i BOOST, dvs. for en kortvarig periode før lykta automatisk demper til driftslysstyrke på 900 lumen.

Den automatiske lyskontrollen fungerer stort sett greit, det er et lite sekund forsinkelse på reaksjonen, men det venner en seg til. Det som er verre, er om lykta kommer ut av stilling mens du er i fart. Hvis du da tar opp hånda for å rette på lykta er faren for at lysstyrken brått reduseres stor. Det samme kan skje når du puster frostrøyk i kuld. Kommer denne foran lykta, dempes lysstyrken. I Manuell kan du velge fokus med et hjul på undersiden av lykta. Har rødt, grønt og blått lys i tillegg til hvitt lys. Høydejusteringen er trinnløs og kan komme ut av stilling hvis lykta kommer borti noe. Høydejusteringen oppleves som litt begrenset, kun fra rett fram til ca. 45 grader ned. Hodestropp med grei justering, refleksdetaljer og et todelt silikonstykke som sitter behagelig mot bakhodet.

Lades via magnetkontakt på lykta. Du unngår gummideksel/fare for lekkasje/slitasje i kontakten/rusk og rask som setter seg fast. Ulempen er at magnetkontakten kan slippe taket under lading hvis det er litt spenn i ladeledningen. Batteriet er integrert, og lykta må lades de timene det tar før du kan bruke den. Dette er i en del situasjoner upraktisk. Det gis 7 års garanti ved registrering av produktet, ellers 2 år. Lykta kan fjernstyres/tilpasses i LedLenser Connect App. Importør opplyser at lykta er falltestet til to meter.

Volum/vekt/lysstyrke
 Fleksibilitet/praktisk bruk
 Soliditet/garanti
Totalt

FENIX HM71R

Testlykt levert av Teno Astro AS, www.tenoastro.no

PRIS: 1699 kroner
OPPGITT MAKS LYSSTYRKE: 2700 lumen
BATTERI: Li-Ion, 5000 mAh,
LYSTID: 16 timer (200 lumen)
LADEMULIGHET/LADETID: USB-C, ca. timer
LYSSTYRKER (LUMEN): Spot 2700, 800, 200, 50 Flood 500, 200, 50,
 Rød 5
BESKYTTELSE: IP68 (støvtett, tåler 2 m vanddyp, fall fra 2 m)
VEKT MED BATTERI: 210 gram

Solid, kraftig og allsidig hodelykt med ett kraftig 21700 batteri på 5000 mAh i selve lykta. Denne sitter i et metall-klipsfeste som gjør at den er lett å ta lykta av og bruke den uten pannebåndet. Den står greit på flatt underlag og i tillegg har den magnet i den ene enden og kan festes på jernflater. Stor gummibryter på enden er lett å bruke selv med hansker. Et dobbelttrykk tenner flomlys, enkelt trykk tenner langlys. Når dette er valgt, velges lysstyrke med gjentatte korte enkle trykk.

Lykta husker lysstyrken den sto på da den ble slått av og velger denne når den slås på igjen. Flomlys gir et vidt gulfarget lysfelt med jevnt avtagende lysstyrke helt ut til kanten. Dette gir god oversikt over terrenget der du går, et behagelig lys å gå med. Langlyset er hvitt med en markert sentrumspot og avtagende lysstyrke mot kanten. Savner rødt diodelys.

Lykta har låsefunksjon som hindrer at den ved et uhell slår seg på for eksempel i sekken. Funksjonen er godt merket på lykta. Lysstrålen kan rettes nesten rett opp og rett ned, svært fleksibel.

Bygd i herdet kvalitetsaluminium (A6061 T6) med sort hardanodisert overflate (HAIII). Dette er ei lykt som tåler dykking til 2 m og fall fra 2 m. Ei lykt som du kan stole på når forholdene er tøffe.

Pannebåndet er 25 mm bredt og har friksjonsfelt foran med lykta. Dette samt toppstrammeren fungerer greit og stabiliserer lykta godt f.eks. når du beveger deg i ulendt terreng. Utskiftbart, oppladbart 21700 batteri gir stor fleksibilitet ved lading/skifte av batteri. Batteristatus vises med grønn/rød diode.

Volum/vekt/lysstyrke
 Fleksibilitet/praktisk bruk
 Soliditet/garanti
Totalt

Av John
Arne Tungen
og Aktivt
Testteam

RÅ BRUKSJAKKE

Fjellreven har en rekke klassiske vinterjakker på samvittigheten. I høst har vi testet en «ny» klassiker.

Fjellreven Expedition Mid Winter kommer til å bli en populær jakke i miljøer der soliditet og allsidige bruksegenskaper er viktigere enn lav egenvekt. Expedition Mid er ikke en tungvekt, men med en egenvekt på over kiloen kan den ikke konkurrere med de absolutt letteste, tilsvarende jakkene på markedet. Den har imidlertid bemerkelsesmessig lavt pakkevolum med tanke på snitt og isolasjonsmateriale. For miljøets del er det selvsagt positivt med utstrakt bruk av resirkulerte materialer. Jakken har et tydelig designspråk som knytter den til andre jakker fra Fjellreven vi har testet tidligere.

Den har en god hette, funksjonell hals som dekker godt, god lengde på ermer og et forlenget ryggstykke. Microfleece inn mot haka, solid glidelås og funksjonell

vindklaff bak glidelåsen. Store frontlommer som fungerer som varmelommer. Innvendig brystlomme med glidelås som passer godt til mobil. Innvendige, lave stikkommer på begge sider av frontglidelåsen med god plass til lue og votter. Smart plassering slik at disse holder seg varme.

Selv om jakken ikke har et dunfyll, så kan den til forveksling oppleves som en dunjakke under praktisk bruk. Det syntetiske fyllet oppleves å ha høy kvalitet og fyller jakken godt. Den store fordelen med syntetisk fyllmateriale er at den blir mye mer robust og takler fukt og tøff bruk over lange perioder på en bedre måte enn en tilsvarende dunjakke.

Dette er ganske enkelt en rå bruksjakke til en OK pris.

FJELLREVEN, EXPEDITION MID WINTER JAKKE

www.fjallraven.com/no

Pris: 4999.-

Vekt: ca. 1,1 kg (herre M)

Materialer: 100% resirkulert polyamid og polyester

- + Robust, god isolasjonsevne, god passform, gode løsninger
- Vekt/pakkevolum

8

LETT OG SOLID

Silva er en anerkjent leverandør av blant annet hodelykter. I høst har vi fått teste den helt nye, minimalistiske modellen Smini. Vi har testet to ulike utgaver, en som ganske enkelt heter Smini og en superlett utgave som heter Smini Fly, begge med oppladbart batteri. Forskjell på disse to er selve hodebåndet og at Smini har en separat lampe med rødt lys som kan festes bak på hodebåndet. Vekt på de to er henholdsvis 38,5g og 53g. Ingen tungvektere her altså, selv om det er 25 prosent differanse mellom de to på vekt. Lysstyrke på 250 lumen og batterilevetid på 1,5 til ca 20 timer, alt etter lysstyrke, gjør dette til en flott hodelykt til fotturer, jogging og rolige skiturer. Ladetid på 3 timer gjør det

enkelt å gjøre lykta klar til neste økt. Hos oss ble utgaven med det brede hodebåndet og baklykta en favoritt av disse to. Men om du skal ha ei lykt liggende i lomma eller sekkeloket kun i tilfelle.... Så er Fly absolutt et godt alternativ. Standard styring av de ulike lysmodiene og av/på knapp som er lett å finne. Flott lettvekter til en OK pris.

SILVA SMINI OG SMINI FLY

www.silwasweden.com/no

Pris Smini: 649.-

Pris Smini Fly: 499.-

Vekt: 38,5g og 53g

Lysstyrke: 250 lumens

Batterilevetid: 1,5 til 20 timer

Ladetid: 3 timer

- + Lettvekter, tar liten plass, funksjonell, solid
- Noen begrensinger mtp ytelse

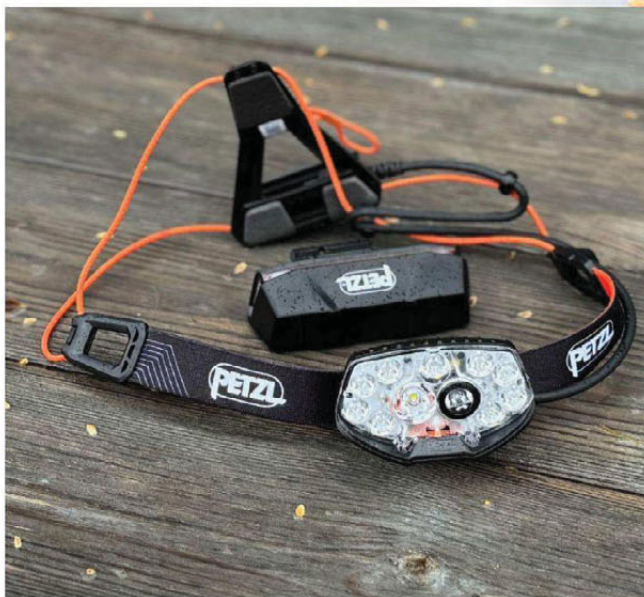

8

LETTVEKTER SOM LEVERER

Hodelykta NAO RL fra Petzl kan ganske enkelt beskrives som rå den også. Vi har ikke testet en hodelykt tidligere som kan skilte med en såpass funksjonell og kraftig lyskjegle i en så lett innpakning. Denne kan du i realiteten pakke i lomma på jakken og glemme at den er der. Samtidig leverer den hele 1500 lumen og veier kun 145 g. Såpass lav egenvekt setter begrensninger til batteriet, men med en levetid på opp mot 80 timer er dette innafor. I praktisk, aktiv bruk vil vi anslå batterilevetiden til opp mot 10 timer. På maksimal styrke ligger brukstiden på ca 2-3 timer.

Batteriet er oppladbart og avtagbart. Det er gjort i en kjapp vending å bytte batteriet, og du kan kjøpe til ekstra batteri(er) om du opplever at kapasiteten på ett er for lite. God utforming og lav egenvekt gjør at den sitter godt på hodet. Lyskjegle til nær- og lengre

avstand, tre ulike lysstyrker. Rødt lys på batteripakken som sitter bak på hodet. Sensor som kan justere lysstyrken etter lysforholdene – smart! Enkel betjening av av/på-knapp. Vinterens favoritt hos oss blant hodelyktene i mellomsjiktet.

PETZL, NAO RL

www.petzl.com/no

Pris: ca. 2000.-

Ekstra batteri: ca. 800.-

Vekt: 145g

Lysstyrke: 1500 lumens

Batteri: oppladbart 3200 mAh

Ladetid: 3,5 timer

- + Sitter godt, lav egenvekt, høy lysstyrke, god lyskjegle, enkelt batteribytte
- Lite negativt

FLOTT ULLVEST FRA VARG

Vi har ikke testet noe fra denne produsenten tidligere, men dette første møtet med det svenske merket Varg må vi si har vært utelukkende positivt. Fokus på skandinavisk design og utstrakt bruk av resirkulerte materialer har gitt produkter som oppleves som funksjonelle og bærekraftige, samtidig som vi liker snitt og utforming på det vi har fått teste så langt.

Vargön Fat Wool Vest er en ullvest som passer like godt til hverdags som på tur eller på hytta. God design, funksjonell hals og god lengde i livet gir er vest som er både stilig og lun. Vesten består av hele 61% resirkulert italiensk ull, uten at dette på noe måte merkes ut fra utseende eller ytelse som f.eks pusteegenskaper. Oppleves

normale i størrelsene, vi har testet både dame- og herreutgave. Flott produkt på alle måter.

VARG, VARGÖN FAT WOOL VEST

www.vargclothes.com

Pris: 2750.-

Material: 61% resirkulert ull, 24% polyester, 13% polyamide, 2% andre fiber

- + Egen dame- og herreutgave, kommer i flere farger
- Bærekraftig, god design, stort bruksområde, behagelig
- Høy prisklasse

POLAR ENDURANCE 3**TÅLER SKIKKELIG UVÆR**

Polar Endurance 3 er laget for vinterekspedisjoner i arktiske forhold, men du må ikke dra til Sydpolen for å ha bruk for teltet. Teltet har en rekke detaljer som holder uværet ute; Snøkanter hindrer snø i å drive inn i forteltet og innerteltet, og det er snøventiler som gjør at du kan sette ut en kjele for å samle snø til smelting uten å forlate teltet eller slippe vind og snøføyke inn i forteltet. Full høyde i hele innerteltet og et ekstra stort fortelt gir plass til å oppbevare utstyr, lage mat og utføre oppgaver. Pris: 16 999 kroner.

Produsent: Fjällräven

SOLHEIM**RIMELIG BRENNER**

En gassbrenner på tre ben er en god og stødig løsning for turgåere som holder seg hjemme i dårlig vær. Er det ruskevær, bør du sørge for ekstra le. Slike brennere er fort dobbelt så dyre, da gjerne med innebygd tenner. Men her sparer du 500 kroner på å ta med en fyrstikkeske. Ventilen i enden brukes også til å justere styrken. Pris: 399 kroner.

Produsent: Stormberg

BLIKA X4 SMARTCORE**MER ENN NOK LYS**

Dette er en hodelykt for de kresne, vanntett og støtsikker og med en vekt på 85 gram merker du knapt at du har den på hodet. Batteriet veier 120 gram, da, men det har du som regel også bak på pannebåndet, og du kan ha det i lomma også. Lykta har en maks styrke på 2400 lumen, og da lyser den hele 250 meter av gårde. Lykta har også integrert rødt og grønt lys. Med rødt lys bevarer du mer av nattsynet og slipper å irritere andre du møter i skogen. Pris: 5799 kroner.

Produsent: Lupine

MIDLAYER JACKET**VARM UNDER JAKKA**

Den ser jo ut som et ytterplagg, men Y MountainLine Wooltech Midlayer Jacket er faktisk et mellomplagg, den du har under skalljakka for ekstra isolasjon. Denne mellomjakka har vunnet priser for sine egenskaper, at den puster bra, er behagelig, og har lure detaljer som lommer og god og varm hals. Materialet er en kombinasjon av merinoull og Cordura® Technostretch. Pris: 2600 kroner.

Produsent: Bergans

MICON 42**FOR TØFFE TURER**

Hvor stor bør sekken være når du skal ut på en lang og strabasjøs tur? Ikke for stor, selvfølgelig, da tar du med deg for mye. Svaret fra Arcteryx er sekken Micon 42 med et volum på nettopp 42 liter. Sekken er full av finesser i form av smarte lommer, utvendige fester og slitesterke materialer som tåler ruskevær og røff behandling. I tillegg er den god å ha på ryggen og laget slik at vektfordelingen blir god. sekken skal være spesielt egnet for ski- og snowboard. Pris: 2599 kroner.

Leverandør: Arcteryx

ULLARHAUS TRUTTA**ØRRETFARGER**

Ullarhaus Trutta har farger som minner mye om småørret, derav navnet. Den er også en fin ørekyte- og steinsmettimitasjon. Fargene i seg selv gir god synlighet i både klart og humusfarget vann. Streamere som denne fluen er ganske tunge og voluminøse og krever kraftigere utstyr for å være behagelig å kaste og fiske med. Pris: 109 kroner.

Leverandør: Guideline

FIR-SKIN CGX FINGERLESS GLO-**VARM PÅ HENDA**

Noen ganger trenger du følsomme fingre under fisket og da blir det feil med de fleste hanskene. Men ikke med disse; FIR-SKIN CGX Fingerless Gloves er som du kanskje gjetter av navnet, fingerløse hansker. Til gjengjeld er de ekstra varme, med et vind- og vanntett membran ytterst og kanalstrikket polyester under. Pris: 429 kroner.

Leverandør: Guideline

FOLDING SALMON**SNILL HÅV**

Greys Folding Salmon er definert som laksehåv, men er like åpen for andre fiske-slag. Med sitt gummierte nett kan du håve fangsten skånsomt, det er perfekt når du praktiserer fang og slipp. Håven er sammen-leggbar og har en avtagbar skulderrem. Skaftet er 88 cm langt og selve håven er 65x70 cm. Pris: 599 kroner.

Leverandør: Grey

CERTATE SW
NORSKE STØRRELSER

Saltvannsmodellen av Certate har hittil kun vært tilgjengelig i størrelser fra 8000 og oppover, men nå finnes den i str. 4000–6000. Dette er en high-end snelle for deg som skal fiske stor og sprek saltvannsfisk som setter store krav til brems og snelle. Både snellehus og snørefører er Mag-sealed, snellene har utveksling 6.2:1, manuelt bøyloverslag og MQ-teknologi i snellekroppen, noe som gir plass til større og mer solid drivverk. Bremskraften er opptil 15 kilo, resten er opp til deg som holder stanga. Pris: 8379 kroner.

Leverandør: Daiwa

HATCHET SPOON**FARGERIK OG VIBRERENDE**

Hatchet Spoon er utstyrt med både holografiske attraksjons- og imitasjonsfarger, og ultra glow-farger som lyser i opptil 1,5 minutter i vannet. Sluken lades med dagslys eller lommelykt. Når sluken treffer vannet, får den en lokkende, roterende gange med mye vibrasjon som fanger oppmerksomheten til aggressiv fisk. Prikken over i-en er de overdimensjonerte, intense holografiske 3D-øynene. Pris: 119 kroner.

Leverandør: Rapala VMC,
www.rapalavmc.no

KLOKKEN SOM TAKLER ELEMENTENE

LUMINOX NAVY SEAL ER SKAPT FOR TØFFE
TAK OG BYGGER PÅ MILITÆR HISTORIE

SWISS MADE

Jeg må ha en klokke som tåler en trøkk, og som jeg kan stole på i jobb og når jeg holder på ute. Og det var sånn jeg fikk øynene opp for Luminox, forteller Simon Jensen.

Den mangeårige lokførereren med bakgrunn som befal vet godt at hvert sekund teller, enten det er på jernbanen eller ute i felt. På fritiden står både fiske og

bushcraft høyt på listen, og i sommer debuterte han som birøkter med egen bigård i landlige omgivelser utenfor Fredrikstad.

Luminox har alltid vært på radaren, men det var denne grønne som for alvor fikk meg interessert. Navy SEAL er en skikkelig tøff klokke, og har også spesifikasjoner som backer det opp. Når den i tillegg sitter så bra på armen, blir valget enkelt, forteller Jensen.

Han beskriver seg selv som «litt over gjennomsnittlig interessert i klokker», og setter pris på skikkelig kvalitet. Samlingen rommer også mekaniske armbåndsur av både sveitsisk og japansk herkomst.

MILITÆR BAKGRUNN

I ettertid har jeg lest meg mer opp på historien bak klokken, og fikk bekreftet at det faktisk er en forbindelse til U.S. Navy SEALs. Det var jo ikke derfor jeg kjøpte den, men det er en hyggelig bonus å vite at det er «ekte» vare, avslutter Jensen.

Den første Luminox Navy SEAL ble lansert i 1994, og har siden den gang sittet på håndleddet til en rekke medlemmer av den amerikanske marinens spesialstyrke.

Forts. neste side

**ALWAYS
VISIBLE**
CONSTANT GLOW
FOR UP TO 25 YEARS

TEKNOLOGISKE FORTRINN

Hemmeligheten bak den eksepsjonelle lesbarheten er den såkalte Luminex Light Technology (LTT), hvor tallskive og visere er utstyrt med mikrokapsler fylt med tritiumgass. Kapslene avgir et konstant lys, og trenger ikke å «lades» slik som tradisjonell lysmasse. Lyset forsvinner heller ikke med det første, men har en varighet på opptil 25 år.

Tradisjonelt har militærklokker vært laget av rustfritt stål, men Luminex valgte tidlig å gå i en annen retning. De fleste variantene av Navy SEAL har kasser av Carbonox – et komposittmateriale med karbon på ingredienslisten. Materialet er opptil 6 ganger lettere enn stål, men er likevel robust og har høy motstandsdyktighet mot støt og riper. Carbonox gir også klokken et karakteristisk matt og mørkt ytre, som ikke reflekterer lys – en egenskap som er særskilt populær blant merkets militære brukere.

Modellen ble utviklet i samarbeid med den nå pensjonerte Chief Petty Officer Nick North, som på den tiden arbeidet med Development, Test, and Evaluation («RDT&E») for U.S. Navy SEALs.

To år tidligere hadde North fått i oppgave å identifisere en klokke som innfridde SEAL teamenes strenge kriterier for robusthet, vannresistens og lesbarhet. Etter flere undersøkelser og omfattende tester stod Luminex igjen som det beste alternativet.

Forbindelsen til U.S. Navy SEALs eksisterer den dag og i dag, og på veien har Luminex blitt offisiell partner av Navy SEAL Foundation – en veldedig organisasjon som tilbyr støtte og hjelp til aktive soldater, veteraner og deres familier. Den opprinnelige Luminex Navy SEAL fra 90-tallet har på sin side fått selskap av rekke ulike varianter. Fra ulike farger og størrelser, til helt nye tolkninger av det originale designet.

Uavhengig av små eller større forskjeller kjennetegnes likevel alle klokken i Navy SEAL-kolleksjonen av robust konstruksjon, høy vannresistens og overlegen lesbarhet.

Skrevet av Jon Henrik Haraldsen

HVILKE DYR OG FUGLER ER DE MEST INTELLIGENTE?

Hvilke dyr og fugler er de mest intelligente? Eller er de mer smarte enn intelligente? Og hva er egentlig å være intelligent?

Tekst og foto: Tom Schandy

SMARTEST: Hugin og Munin ble sendt av Odin for å overvåke verden. Ravnen er vårt smarteste fugl.

To ravner i en tretopp en iskald vinterdag. Kullsvarte som fanden selv. De er skeptiske, skanner omgivelsene for farer. Ingen lurar en ravn. Livet har lært dem å være forsiktige. Et feiltrinn kan bety døden.

HUGIN OG MUNIN

I den norrøne mytologien fortelles historien om Hugin og Munin – Odins to ravner – som ble sendt ut for å rapportere om hva som skjedde der ute i den store verden. Når vikingene var på tokt, sendte også de ut ravner. De fløy til nærmeste land og viste vei for båtene. Ifølge sagaen var det slik vikingene fant fram til Island. Også Noah brukte ravner som budbringere fra Arken.

Ravn, men også kråke og skjære, hører med til de mest intelligente eller glupe i fugleriket. Ikke så rart, for kråkefuglene er oppfinnsomme fugler, de har en skarp hukommelse, og de har evne til å lære. Og nettopp det at de kan lære brukes ofte som et tegn på intelligens. Ofte settes intelligens sammen med størrelsen på hjernen. Jo større hjerne, desto mer intelligent. Derfor har dyr med de største hjernene blitt sett på som de mest intelligente, slik som elefanter, hvaler, sjimpanser og selvsagt oss selv – mennesket.

SVAK SCORE FOR SPURVEN

Men så viser det seg at ravnen faktisk løser oppgaver like godt som de store menneskeapene, til tross for mindre hjerne. I et eksperiment plasserte forskere mat i et rør med åpning i hver ende. Først trente de fuglene til å håndtere en ugjennomsiktig sylinder med åpning i hver ende. Så gjentok de testen med en gjennomsiktig sylinder. Alle ravnene valgte da å gå direkte til de åpne endene og ikke hakke midt på sylindren som de ville gjort hvis de ikke hadde lært noe gjennom forsøket.

Også kråkene og kaiene gjorde det bra, de brukte nebbet direkte i åpningene i 97 prosent av tilfellene. Det betyr at de presterer på nivå med

ULV: Sosiale predatorer er mer
intelligente og smarte enn enslige
vegetarianere.

STOR HJERNE:

Spekkhoggeren regnes som et av jorda mest intelligente dyr, sammen med delfinene.

gorillaer og dvergsjimpanser, til tross for at kråkefuglene har langt mindre hjerne. Spurven derimot, gjorde det dårlig og presterte bare i 20 prosent av tilfellene.

Alle vet at papegøyer kan lære å snakke. Det kan også raven. Ved hjelp av herming har den vært i stand til å lære korte setninger. Velkjent var den tamme raven Krompen, som på 60-tallet sang klart og tydelig «Seier du det, sa han Mass til han Lasse» på radio. Men den sang egentlig ikke, den hermet ...

INTELLIGENS

Eksperimentene viser at mange fugler og dyr kan lære, men er de intelligente av den grunn? Vi har en tendens til å måle dyrs intelligens opp mot vår egen intelligens, men dyrene har en annen intelligens. De trenger ikke vår intelligens for å overleve, og deres «intelligens» eller overlevelsesegenskaper overgår på mange måter vår intelligens.

Når vi snakker om intelligens, er læring bare ett aspekt. Den menneskelige intelligens er i stand til å se seg tilbake – til fortiden – og tenke framover. Vi kan tenke abstrakt, ha gudstro, lese bøker og akkumulere kunnskap gjennom generasjoner slik

at vi kan lage tekniske hjelpemidler, romraketter og internett. Ingen andre vesener på denne planet har disse egenskapene. Ingen dyr tror på Gud eller Allah, de tenker ikke tilbake til sine ungdomsdager eller er bekymret for sin alderdom. De lever i nuet og bruker all sin intelligens til å overleve.

Når det er sagt, er mange dyr og fugler ganske så smarte – eller intelligente på en annen måte. Generelt er kjøttetere mer intelligente enn vegetarianerne – og dyr som lever i flokk trenger mer hjernekapasitet enn de som lever alene.

ULV OG HVAL

Et av de smarteste pattedyrene er ulven – og hunden for den saks skyld, som jo også er en ulv. Alle som har hund, vet hvor lærenem den er. Den kan lære triks og gjenta dem på kommando. Den kan også forstå menneskets følelser. Og ulven som er alle hunders stamfar, er likevel en smart skapning. Den lever i flokk med mange sosiale signaler som holder flokkstrukturen ved like. De jakter i flokk, og da må det samarbeid og koordinasjon til.

I havet er det vel kjent at hvalene har en høy grad av intelligens. Det

INTELLIGENS

Det finnes mange definisjoner på intelligens, men ingen er allment akseptert. Eksempler er «evne til abstrakt tenkning» eller «utnyttelse av tidligere erfaringer i nye situasjoner». Noen forskere gir en videre definisjon av intelligens, som favner fra teoretiske evner til praktiske og sosiale ferdigheter.

Kilde:

Store norske leksikon

SMARTING:

Kråka er også en glup type.

hevdes at delfiner kan kjenne seg igjen i speilet, og en type delfiner, tumler, har den største hjernen i hele dyeriket. De er i stand til å hjelpe mennesker, jamfør den gamle TV-serien om Flipper fra 70-tallet. Det sies også at de kan vise følelser som glede og sorg. Delfiner finnes i mange akvarier rundt omkring i verden. De er lette å dresse, så ofte er det show med disse.

Spekthoggeren, som er en tannhval i delfinfamilien, er en svært sofistikert jeger. I Norge samarbeider spekthoggerne om å fange sild. De forsøker å ringe inn sildestimen og tvinge den opp til overflaten ved å svømme opp ned under silda. Samtidig slipper de ut luftbobler, og dette gitteret med bobler rundt stimen

skremmer også silda oppover. Når første delen av jobben er gjort, pleier spekthoggerne å pakke silda tettere og tettere ved å sirkle rundt stimen, derav navnet karuselljakt. Så er det endelig klart for nådestøtet: Plutselig farer spekthoggerne inn i stimen, én etter én, og klasker til den kompakte «fiskeballen» med halen. Silda svimeslås, og spekthoggerne kan plukke opp én og én sild.

I Argentina har spekthoggere lært seg å ta selunger på stranda, og i Antarktis lager grupper av spekthoggere falske tsunamier. De lager en bølge som får et isflak med en hvilende sel til å kandre.

Knølhvalene er kjent som dyeriketets beste solister. De kan holde

LÆRER: Rotta er smart og lærer fort å unngå farer.

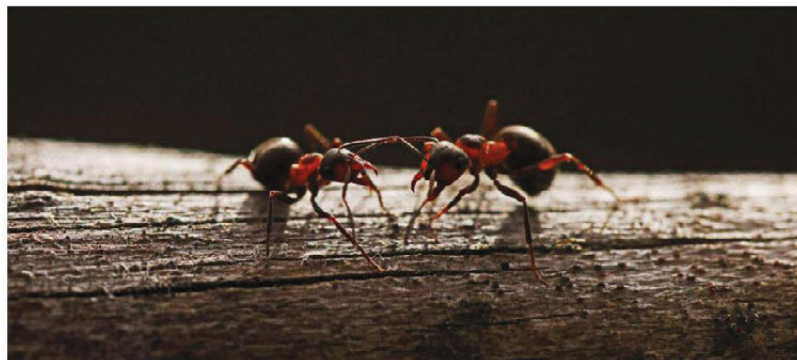
konserter som varer i opptil 40 minutter, med et allsidig repertoar av lyder. Det er også påvist at knølhvaler i ulike distrikter har sin egen karakteristiske sang – med andre ord dialekter.

INTELLIGENTE ROTTER

De fleste forbinder ikke rotter med noe positivt. De lever gjerne der hvor det er skittent og møkkete, som i kjellere og søppelplasser. Men rotter er også svært smarte dyr. Ja, faktisk regnes de blant jordas ti smarteste dyr. De kan ta beslutninger basert på informasjon og kunnskap de har om situasjonen. Selv om hjernen til ei rotte er mye mindre enn vår, fungerer den på lignende måte.

Rotter er forsiktige skapninger som alltid vil være på vakt for farer. De vil være skeptiske til nye ting i omgivelsene sine, inkludert feller og andre metoder for skadedyrbekjempelse. De er svært tilpasningsdyktige, så ikke rart at de har greid seg i alle typer miljøer over hele kloden.

Så er dyrene intelligente – eller bare smarte? En ting er sikkert, de klarer ting som vi bare kan drømme om.

ARBEIDSDELING: «Gå til mauren, du late, se dens ferd og bli vis» heter det i Salomos ordspåk 6.6. Mauren har et komplisert samfunn med store tuer og ulike arbeidsoppgaver mellom maurene.

Getty Images

> BLEKKSPRUTEN

Virvelløse dyr er ikke kjent som smarte. Unntaket er blekkspruten. Hjernen og sentralnervesystemet deres er så utviklet at flere forskere sammenligner dem med rotter, hunder og til og med aper. De er i stand til å åpne syltetøyglass innenfra. De finner også veien ut av labyrinter. Da de gikk gjennom en labyrint første gangen brukte de to timer, senere bare to-tre minutter. Den åttearmede blekkspruten har for øvrig tre hjerter, åtte armer, og ni hjerner – én per arm og en i hodet.

FØL DEG SOM EN MANN IGJEN!

Opplever du lavere energinivå enn tidligere? Er ikke muskelmassen like kompakt som før? Antageligvis er dette fordi du har lavere testosteronnivå nå enn for noen år tilbake. TestoBoost+ er spesialutviklet for å opprettholde normale testosteronnivåer i blodet.

Svekket manndom & redusert lyst

Testosteron er det viktigste kjønnshormonet hos menn. Testosteron er ansvarlig for typiske mannlige trekk som høyde, vekst, dyp stemme, hårvekst, **styrke og muskelmasse**. Ikke alle er klar over at testosteronnivået synker naturlig hos alle menn fra 30-40 års alderen.

Testosteronnivået i kroppen påvirker også energinivået, forbrenningen og muskelmasse. Mange opplever reduksjonen som om selve "manndommen" gradvis forsvinner. Lysten svekkes, man føler seg eldre, mindre attraktiv og tiltaksløs.

RÅSKAPEN KOMMER INNENFRA:

Med det spesialutviklede TestoBoost+ kan du opprettholde dine testosteronnivåer.

Slik bestiller du:

For å motta 2mnd prøvepakke, send **SMS** med kodeord **TESTO** til **2401**

Du kan også nå oss på
Telefon: **74 51 04 51**

E-post: **post@nutracare.no**

Abonnementet er uten bindingstid eller kjøpsforpliktelser og du kan når som helst endre, fryse eller stanse videre forsendelser. Påfølgende forsendelser blir levert automatisk hjem hver 4. måned for 796 kr portofritt (199 kr/mnd).

 Produsert
i Norge
NUTRACARE

TUREN GÅR TIL

VERDENSARVØYA VEGA

Den vakre Vegaøya på Helgelandskysten i Nordland viste seg fra sin beste side. Øya mest kjent for ærfugl og sjeldent kulturlandskap, vartet opp med bratte fjell, spektakulær utsikt og høy puls.

Tekst: Anne Karen Holstad

Foto: Christer Rognerud

LANDEMERKE: Fuglefjellet Søla, formet som en hattebrem, skiller seg fra de flate holmene ellers på Vegaøyan.

KART: Vegaøyene

BYGG MED SÆRPREG: Verdensarvsenteret huser både utstillinger og aktiviteter.

I bursdagsgave ønsket jeg meg en topptur. Gjerne en ny og ukjent topp. Vi kikket på kartet og værmeldingen. Bursdagsværet i slutten av april så svært lovende ut, valget falt på Trollvasstinden på Vega. Toppen ble beskrevet som en krevende fottur, med spektakulær utsikt og appellerte umiddelbart til ei fjellgeit fra Vestlandet. Lite visste jeg at dette skulle bli det første av flere besøk til den naturskjønne øya.

Fra Trøndelag startet turen til øyriket med ferge fra Horn på fastlandet. Vår lufta var varm og behagelig da ferga svingte innom idylliske Ylvingen på veien. Øya kjent fra TV-serien «Himmelblå», har blomstret opp og er nå et levende øysamfunn med 30 fastboende. Etter en knapp time kjørte vi i land på fergekaien ved Igerøy på Vega. Et rådyr spaserte over veien. Stresset ikke. Tydelig vant til å bestemme tempoet sitt selv. Vi pus-

tet dypt, og lot det fredelige hjorteviltet rusle. Nå utenfor turistsesongen lå Vegapulsen et par hakk under vår. Lokalbefolkningen hadde god tid, hilste og ga oss gode tips til hvor vi kunne slå leir.

SØLA

Vi satte kursen mot vestsiden av øya. Mot den karakteristiske rullesteinsstranda ved Sundsvoll. Her er landskapet preget av kalkrike bergarter,

> OMRÅDEFAKTA

Vega er en øykommune på Helgeland i Nordland. Øykommunen består av 6500 øyer, holmer og skjær. Kun hovedøya Vega, Ylvingen og Omnøy har fastboende. Vegaøyene er kjent for sitt rike fugle- og dyreliv, og sin storslåtte natur. Øyene står på UNESCOs liste over verdensarven med bakgrunn i Vegaøyenes lange historie som kulturlandskap.

> HØYDEPUNKT

Ravnfloget via ferrata: For familier med større barn er via ferrata et godt og spennende alternativ. Med klatresele og guide kan hele familien få utfordret seg selv og høydeskrekken. Klatreløypa er 510 meter lang, med 225 høydemeter og avsluttes over Nepalbrua. Toppen av Ravnfloget kan også nås via Vegatrappa.

E-HUS: Småhyttene med overnatting for to er inspirert av ærfuglkassene som har preget Vegaøyene.

VIA FERRATA: I Ravnfloget via ferrata kan du utfordre deg selv i den spektakulære klatreløypa med uslåelig utsikt.

IDYLLISK LEIRLIV: På Sundsvoll har du mulighet til å fricampe like ved rullesteinsstranda, et steinkast unna Ravnfloget.

og mellom de store steinene lå det krittthvite, små kalksteiner.

Som oppvarming til morgendagens topptur, gikk vi opp Vegatrappa. Fra strandkanten til toppen av Ravnfloget, en fjelltur som har blitt kåret til Nordlands fineste. Etter å ha tilbaketrukket nærmere 2000 trappetrinn, kunne vi nyte solnedgangen mot Søla. Det karakteristiske fuglefjellet formet som en hatt, ligger sentralt i Vegaøyenes verdensarvområde. Fuglefjellet ruver 432 meter over havet og huser mange sjøfuglarter om sommeren. Det er et særlig viktig overvintringsområde for ærfugl. Øya er et karakteristisk landemerke og en yndet destinasjon for kajakkpadlere.

TROLLVASSTINDEN

Tidlig neste morgen pakket vi sekken og gjorde oss klare for fjelltur. Turen

startet med lette bein i flatt terreng. Vi kikket opp og innså at veien videre var alt annet enn flat. Optimistiske startet vi klyvingen over de store steinene. Fra Vegdalskaret fortsatte vi i jevn og bratt stigning. Christer løftet gordonsetteren vår forsiktig over og pustet tungt.

- Kanskje ikke den enkleste turen for vår firbeinte venn, sa han og kikket mot den snøkleddet toppen.

Men både to- og firbeinte fikk til slutt lønn for strevet. Varsomt gikk vi gjennom vårsnøen over toppeggen til varden 799 meter over havet. Vegas høyeste fjell og mitt bursdagsønske var oppfylt. Vindstille og skyfritt.

Jeg åpnet en halvkald solo og not utsikten i alle himmelretninger. Nordover mot det åpne havet, innover mot fastlandet og hele fjellrekka langs Helgelands- >>>

kysten. Kunne skimte Trænastaven i det fjerne og de tusenvis av øyer, holmer og skjær som til sammen utgjør det unike verdensarvområdet Vegaøyan. Øyriket kjent for sin unike ærfugl- og duntradisjonen.

Slitne, men fornøyde avsluttet vi turen med en femretters middag på Vega Havhotell. Det sjarmerende hotellet i havgapet, med en meny basert på lokale råvarer og dagens ferske fisk, skuffet ikke. Utenfor høy-

sesong, med færre gjester og mindre støy, tok kokken seg god tid. Bursdagsfeiringen var komplett.

LUFTIG FAMILIEFERIE

Barna begynner å bli store og er stadig på jakt etter fart og spenning. Da vi fant ut at en av Norges fineste og mest eksponerte via ferrataer ligger på Vega, var de ikke vonde å be.

Etter et stopp på det flotte Verdensarvsenteret, satte vi kursen ut til Sundsvoll nordvest på øya. Her ble vi møtt av en hyggelig klatreguide. Med lokalkunnskap og fokus på sikkerhet gjorde han hele familien klar til en spennende klatretur. Storebror Isak trippet spent da han festet seg inn i klatreveggen, som førstemann. Konsentrerte og med rolige tak, beveget

► TURFORSLAG

Trollvasstind (799 moh.): En spektakulær topptur til Vegas høyeste fjell. Fjellturen er bratt, men utsikten på toppen er verdt strevet. Planlegg etter værmelding, og vær obs på tåkeskyer. Turen er aller finest å ta på kveldstid om sommeren, slik at du får med deg midnattssola.

SNØKLEDD TIND: I slutten av april gjorde vårsnøen toppturen mer krevende for både to- og firbeinte.

➤ NYTTIG INFORMASJON

Overnatting/ bespisning: På Vega finner du flere tilbydere av mat og overnatting. Det er også mulig å reise mer budsjettvennlig. Vi anbefaler å campe på Sundsvoll.

Vega Havhotell: Havhotellet ligger på Viksås på nordvestsiden av øya. Hotellet tilbyr lunsj og 5-retters middag på kveldstid (må bestilles på forhånd). Her kan du også booke overnatting.

Base Camp Vega: Ligger 400 m fra Vegatrappa. Tilbyr overnatting i Ærfuglhusene og camping med sanitærfasiliteter. Her kan du booke via Ferrata og leie kajakk. De har også matservering på sommeren.

Komme hit: Med bil sørfra, går ferge fra Horn. Med bil nordfra, går ferge fra Tjøtta. Det er også mulig å ta hurtigbåt fra Brønnøysund og Sandnessjøen.

vi oss høydemeter for høydemeter. Lillesøster Ylva smilte fra øre til øre.

– Jeg koser meg, sa hun fornøyd.

Vi tok oss en god pustepause på rasteplassen underveis og lot øynene hvile på det majestetiske landskapet. Klatreruta flatet ut, før vi avsluttet med en luftig eksamen over Nepalbrua. Isak var både glad og lettet over å nå toppen. Begge strakte armene stolt i været da vi kunne innta toppunktet, Ravnfloget.

Med en flott klatreopplevelse i beina fant vi roen ved strandkanten. Hamburgerne surret i steikepanna på stormkjøkkenet, og vi nøt sommerkvelden med Søla som kulisse.

Vindkulene kom som meldt om natta. Bølgene slo mot stranda, men med god bardunering og solide telt-

IDYLL: Ikke vanskelig å finne roen under disse forholdene.

stenger sov både små og store godt og lenge. Vårt siste besøk på Vega var minst like minnerikt som det forrige, om enn mer actionfylt og med litt høyere puls.

DEN VIKTIGE MYRA

Vi har grøftet og bygd ned. En stor andel av myrene er ødelagt. Nå først forstår man at myra er viktig både for plante- og dyrelivet, men også for vannbalansen og som karbonlager.

Tekst og foto: Tom Schandy

Myra! Du rynker kanskje på nesa og tenker på blod-sugende mygg og knott – gummistøvler som suges fast i våt torvmose. Men glem de blodsugende plageåndene og se heller på myra som en oase. Kommer du til ei myr i fjellet og møter ei myr full av hvite snøballer, snøull som den heter, ja da kan du ikke annet enn å akseptere at myra kan være en perle på jord.

OASE

Myra er levested for en masse dyr og planter. Plutselig flyr en grønnstilk opp – eller ei gluttsnipe – og skjeller deg huden full for at du forstyrrer freden i denne idyllen. Og langs bredden patruljerer øyestikkerne, og i tidlige høstmorgener har edderkoppene spunnet sine fangstnett overalt.

Hvis myra ikke er en slager midtsommers, forandrer bildet seg kanskje på ettersommeren og tidlig høst. Da er det noen som oppsøker sine hemmelige myrer – molteplukkerne. For er det noe som det er mye hemmelighetskremmeri rundt, så er det nettopp moltene. Myra er også samlingssted for de slåsslystne orrhanene. Og de er ikke bare der om våren, men de fleste av årets måneder. Myra er også et spiskammer for elgen. Sommerstid kan elgen til og

VAKKERT: Ei myr med snøull ved Tyin i Jotunheimen er et vakkert syn.

FORETREKKER MYRA: Orrfuglens liv er knyttet til myra. Mange leiker har forsvunnet på grunn av drenering, grøfting og nedbygging av myrområder.

med dykke i myrtjern – etter bladene til nøkkerosene.

Men myr er ikke bare myr. Økologene inndeler myrene både etter opprinnelse, vannsig og utseende. Hvis myra bare får tilsig av regnvann, såkalte regnvannsmyrer, er de svært sure og næringsfattige, med pH helt ned i 3,5. Hvis det er kalk i grunnen, blir myra næringsrik med høy pH. Da får du en helt annen flora, blant annet kalkkrevende og sjeldne orkiddeer. Myrflangre, en rødlistet orkide, er en av artene som krever kalk og høy pH.

I fjellet er det ofte myrer i bakker, i skrånende terreng. Disse kan være ganske rike på mineraler og blir til rikmyrer. I Finnmark finnes såkalte palsmyrer med innpakkede iskjerner som ses som store, hvelvede kuler på myra. Klimaendringene gjør at denne myrtypen er i ferd med å forsvinne.

VIKTIGE TJENESTER

Myra er ikke bare viktig for et stort antall arter, den har også viktige økologiske funksjoner. Myra kjennetegnes gjerne med store mengder torvmose. Disse kan holde på vann opptil 20 ganger sin egen vekt. Dermed fungerer myra som en gedigen svamp

RIKT DYRELIV:
Mosaikken av skog og små myrer og tjern er viktig for mange arter.

TRIVES I MYRA:
Mange vadefugler knyttet til myrer. Dette er en lappspove fra en torvmyr i Finnmark.

ute i naturen. I nedbørsrike tider holder den på vannet og motvirker flom, mens den i tørre perioder avgir vann til omgivelsene. Og når klimaet løper løpsk, slik at det blir mer nedbør enn forventet, så har myrene en enda viktigere rolle.

Ikke nok med at myra regulerer vannet, men den renser det også. Avrenning fra jordbruk og andre forurensningskilder vil kunne få større konsekvenser hvis vannet ikke først var blitt filtrert gjennom et våtmarksområde.

En annen viktig funksjon, spesielt i disse klimatiske tider, er myras evne til å lagre karbon. Ifølge Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) er den totale karbonmengden i alle verdens myrer omtrent like stor som i atmosfæren.

> SOLDOGGEN

Soldoggen er myras kjøttetende plante. Den har klebrige dråper som sitter fast ytterst på noen stilker. Et insekt som lander på disse går døden i møte. Insektet sitter bokstavelig talt fast i klisteret og kommer seg ikke løs. Kjertelhårene bøyer seg mot insektet, og bladet krøller seg. Sakte suges næringen ut av det stakkars insektet.

Karbonmengden i myr i Norge er estimert til ca. en milliard tonn totalt for all myr, og 330 millioner tonn i myr som er egnet til nydyrking. Ifølge miljøorganisasjonen SABIMA kan det være lagret karbon tilsvarende 250 000 tonn CO₂ på bare én kvadratkilometer myr.

Da det var planer om å grave ut ei myr på Romerike, ble det beregnet at myra holdt på like mye karbon som utslipp fra 150 000 biler på et år.

SALDERINGSPOST

Myrene har lenge vært en salderingspost, noe det var greit å kvitte seg med. Vassyk mark som man kalte dem. Myrene ble derfor grøftet og jordbruksformål eller for skogplanting – og man tok ut torv for brensel, og som jord til hager. I tillegg har myrene blitt nedbygd av veier, hytter og boliger.

Myrer og våtmark regnes som en av de mest truede naturtypene i Norge, og tusenvis av kvadratkilometer har blitt forringet eller ødelagt på grunn av arealbruksendringer. Det finnes ikke tall på hvor mange myrer, eller hvor stort myrareal som har blitt grøftet og drenert i Norge opp gjennom tida, men det anslås at det er snakk om minst 1/3 av det totale arealet i løpet av de siste 100 årene.

Ifølge SABIMA dyrkes anslagsvis 5000 dekar myr årlig i Norge, noe som tilsvarer 700 fotballbaner i året. Det bygges veier, hytter og vindmøller på myr- og våtmarksområder. Fortsatt blir myrer grøftet, og torven lagt i plastsekker og solgt som hagejord.

Biolog Håkon Gregersen er en av mange fagfolk som er opptatt av myrområdene.

– Det er kritisk ille. De aller fleste myrer er påvirket, mer enn du aner.

Det verste er at mange myrer ikke lenger kan identifiseres som myr på satellittbilder. De er rett og slett borte. Dette er ille for skoglevende arter som lever i denne mosaikken av myr og skog. Det gjelder vadefugler, skogsfugler, hjortevilt og hare, for å nevne noen, sier han.

Han er spesielt opptatt av orrfuglen.

– Fuktområdene produserer insekter som er viktig for kyllingenes overlevelse. Når disse områdene forsvinner, går også bestanden tilbake, forteller han.

Han har registrert rundt 600 orrfugl-leiker – av disse er 300 borte. Altså halvparten har rett og slett forsvunnet. På de øvrige leikene har antall spillende fugler også gått kraftig tilbake.

– Orrhanenes viktigste møteplass er nettopp myra, så den er helt sen-

TRENGER KALIUM: Elgen oppsøker myrområdene sommerstid for å fråtse i saftig myrvegetasjon.

tral i orrfuglenes liv, både for voksne og for kyllinger. Og for elgen så er kaliuminnholdet den finner i vannplanter om sommeren viktig. Når myrene forsvinner, må elgen vandre lenger for å få den riktige føden. Elgens livskvalitet forringes når myra forsvinner, poengterer han.

FORBUD OG RESTAURERING

Men tidene og kunnskapen endrer seg. Nå har Miljødirektoratet foreslått forbud mot nedbygging av myrer, uavhengig av torvdybde og høydelag.

– Dette vil sikre framtidig karbonbinding og samtidig bidra til at over 600 arter på rødlista får beholde sine hjem, sier Ellen Hambro, direktør for Miljødirektoratet

Gregersen bifaller dette, men savner et lovverk som også sier at man skal tilbakeføre myrene til naturlig tilstand.

FORTRENGTE MYRER: Myra har alltid vært taperen. Et nytt boligfelt er under oppføring og truer den siste resten av myra som en gang var.

– Men det er noen bra restaureringstiltak på gang, hvor man forsøker å tilbakeføre vannstands nivået ved å tette lekkasjer i myrer. Man bygger terskler i dreneringsgrøftene, slik at torva kan vokse opp igjen. Men det er et tidkrevende arbeid, og de fleste myrene vil være borte for all tid, sier Gregersen. ●

► MYR

Myr er et økosystem der omdannelsen av dødt organisk materiale, i hovedsak planterester, går så langsomt at det dannes lag av delvis nedbrutt materiale, torv, med en tykkelse på minst 30 centimeter.

Vi har anslagsvis 30 000 kvadratkilometer myr i Norge – eller rundt ni prosent av landarealet.

Størst andel myrer finner vi i de nordlige delene av Østlandet, de indre delene av Midt-Norge, samt indre deler av Finnmarksvidda.

Det er mer myr under skoggrensa enn i fjellet, hvor myrene er begrenset til den lavalpine vegetasjonssone.

PERFEKTE OMGIVELSER: Ikke mye å klage på når Nordfjord viser seg fra sin beste side og ørreten er bitevillig ...

LOTTOFISKE I NORDEFJORD

Uansett hvilke fiskeforhold og prøvelser du måtte bli utsatt for – du vil aldri angre på en tur med fiskestanga. Særlig ikke når målet er et knippe spennende innløpsoser i postkortvakre Nordfjord.

Tekst og foto: Atle Skjelde

Orretfiske er et lotteri. Lista over faktorer som kan stikke kjøper i hjulene er mange: For tidlig. For seint. For kaldt. For varmt. For mye vann. For lite vann. Men én ting er sikkert: Har du først klart å slepe skrotten over dørstokken med ei fiskestang i neven, vil du aldri angre – uansett hvilke prøvelser som måtte vederfare deg.

Derfor er dagens fiskekamerat, Torbjørn, og undertegnede optimister der vi nærmer oss Bergheimsvatnet i Gloppen; et lite brevvann som ligger kloss inntil E39 ved Byrkjelo. Sola gnistrer og landskapet strutter. Vi disponerer tre fluestenger i # 4–6, og starter med intermediatesnører og gullhodenymfer. Så står vi spente ved innløpsosen, der svære sandbanker har lagt seg ut over vannet.

KONDISJONERTE FIREHEKTOS

Kjølige netter medfører at vårflommen lar vente på seg. Helst hadde vi ønsket oss bresmelting eller regn med påfølgende vannstandsøkning. Da trekker nemlig ørreten inn over sandbankene og opp i elva på matjakt.

Forsiktig som en hegre vader Torbjørn utover sandbanken. På et av de første kastene kroker han etter-

middagens første ørret, men så stopper moroa opp. Torbjørn kaster de selvbundne gullhodenymfene oppstrøms. Inntrekkene varierer: Lange, seige inntrekk avløst av rolig handtwist og kjappe drag. Men nei. Hva med krokstørrelsen? Ned én, og opp to ...

Vi må vente et par timer før en ny ørret endelig tar nymfa for god fisk. Timinga er som kjent avgjørende:

En måneds tid senere er Torbjørn på plass med en fiskekompis i utløpsosen til Bergheimsvatnet under ei døgnflueklekking. Idet sola daler, resulterer den regelmessige vakinga i et knippe kondisjonerte firehektosfisker.

FANTASTISKE SANDBANKER

Gunnar Kjørvik har en mannsalders ørreterfaring fra distriktet. Fluefis-

>>>

HISIG: Om våren kan en rød wobler være det som skal til.

keren holder en knapp på august og september som de beste ørretmånedene i Gloppen. Han mener mai er litt tidlig i det grunne Bergheimsvatnet.

– På liten vannføring står ørreten i djupålen som følger veisida. Ved god vannføring er draget bra i elva, og ørretfisket på sandbankene kan være fantastisk. Husk bare å begrense vadinga. Det er vanlig å få en ørret

med det samme, før resten av fiskene rømmer ut på dypet.

Tilbake i innløpsosen bestemmer vi oss for å kjøre ei mil sørover E39, til trange Våtedalen; sette opp fjellteltet og forsøke nattfiske i elva som renner inn i Bergheimsvatnet. Ingen av oss har fisket her før, men Torbjørn har tidligere sett flere grove ørreter i elva. Vi velger mørke fluer i krok 8–6, samt

små tubefluer. Torbjørn er borti en fisk, men det er også alt.

SPESIELL ELV

Gunnar understreker at elva i Våtedalen er spesiell fordi den mottar smeltevann fra Jostedalsbreen.

– Det betyr at vannstanden stiger ved tørrvær og varme. Når nettene blir kalde om høsten, avtar bresmel-

A man in a black t-shirt and olive green waders is fishing in a lake. He is holding a fishing rod with both hands. In the background, there are snow-capped mountains and a dense forest of evergreen trees. The sky is blue with some light clouds.

NATUROPPLEVELSE: Å fiske i Sanddalsvatnet er en opplevelse i seg selv. Naturen i Nordfjord går utenpå det meste landet vårt har å tilby!

tinga og elva blir blank og lita. Fisken trekker da over store områder for å finne skjul. Denne elva ville jeg forsøkt i juli måned. Da er vannføringa god, men det kan selvsagt bli for mye vann også.

Neste morgen går turen til Sanddalsvatnet i Myklebustdalen ved Byrkjelo. Vi kan bare kaste et blikk i retning Myklebustbreen, >>>

som ligger like øst for dalføret, og be om smeltevann. For vannføringen er fremdeles lav – og vannet for klart.

KILOSFISK

Gunnar skryter ufortrødent av Sandalsvatnets kvaliteter – særlig ved

GJENNOMSNITT:
Tre – fire hekto
er vanlig størrelse på ørreten i Bergheimsvatnet.

Fossene midt på vannet der ei elv renner inn. Han anbefaler å leie båt og dorge med sluk eller wobblers.

– Juli er beste fiskemåned, og vanlig fiskestørrelse tre–fire hekto, opplyser han.

Til slutt nymfefisker vi Breimsvatnet, nærmere bestemt innløpsoset ved Reed. Riktignok drar vi på land noen ørreter, men kunne vi bare vært på plass om noen dager, når smeltingen setter i gang for alvor ...

– Alle innløpsos, samt utløpsoset til Breimsvatnet, er gode fiskeplasser. Breimsvatnet kan dessuten skilte med storørret, sier Gunnar.

Etter et par dagers fluefiske må vi innse at fangstresultatet ikke er mye å rope hurra for. Om vi angrer på turen av den grunn? Langt ifra. Ørretfiske er et lotteri.

NYMFE:
Gullhodenymfe er vanligvis bankers, men ...

MULIGHETER I NORDFJORDEID

I Nordfjordeid i Stad kommune, en kort fergereise og kjøretur fra Byrkjelo, har mye å tilby ørretfiskere. For eksempel i Fladalen – der det ligger rundt ti vann – Heggdalen og Hjelmelandsdalen. Den største ørreten finnes som oftest høyt i vassdragene. Ørretfiske etter isløsning og på ettersommeren når vanntemperaturen synker, er ofte gode perioder.

HØYT OG DYPT I HORNINDAL

Hornindal, 30 minutters kjøring fra Nordfjordeid og 20 minutter fra Stryn, har dype Hornindalsvatnet å by på, i tillegg til noen fjellvann. Tiden rundt jonsok eller mot høst er fine dorgeperioder. Storelva, som har utløp i Hornindalsvatnet, kan levere stor ørret. Rokkevatnet, et fjellvann det tar et par timer å gå til, kan også anbefales – i tillegg til Lisjekupa, Botnavatnet og Blåvatnet. Fiskekort kjøpes lokalt.

ØRRETVANN I GLOPPEN

I Gloppen kommune finnes det over 100 vann med fin ørret. Et av disse er idylliske Traudalsvatnet. Blådalsvatnet skal være et godt fjellvann som det tar gode to timer å gå til. Bygda Hyen er også verdt et besøk. Vann som Gjengedalsvatnet, Langevatnet, Skilbreivatnet og Storfjorden. Samtlige gode ørretvann i storslagen natur.

FAGRE STRYN

I Stryn kommune kan du fiske deg fra det ene flotte dalføret til det andre. Start på Oppstrynsvatnet. Her kan du få røye, ørret og ut på sommeren kan det også dukke opp laks og sjørørret. Fiskekort får du kjøpt på lokale campingplasser og hotell. Reiser du et par mil videre til Lovatnet, kan du fiske gratis. Bruk av båt er en fordel, og her kan du forvente å få ørret av moderat størrelse. Enda et par mil til Oldedalen, kan du boltre deg i Oldevatnet. Her finner du ørret og røye. Fiskekort kjøpes hos lokale campingplasser.

FISKEKORT

Sjekk inatur.no eller sjekk www.nordfjord.no for fiskemuligheter.

PRAKTISK GAVE TIL NYE ABONNENTER

Spar
764 kr

SMS-kode:

**VILL33
til 2205**

eller scan QR-koden

Gassbrenner
i gave

6 UTGAVER AV VILLMARKSLIV FOR KR 299*

Bli abonnent og få en praktisk gassbrenner i velkomstgave!

I Villmarksliv finner du flotte reportasjer fra fjell til kyst i vårt vakre langstrakte land. Reportasjene er skrevet av erfarne friluftsfolk, fiskere og jegere. For mange av oss nordmenn er noen av de beste stundene knyttet til turer og opplevelser ute i naturen.

Abonner i dag og få et praktisk gassbrenner i velkomstgave!

Liten og praktisk gassbrenner som er både stødig, kompakt, og «tight» i koblingene. Den leverer god effekt og med passe stor flate for ulike kjeler. Produsert i aluminium og rustfritt stål. Passer til standard gassboks med gjenger. Liten plastboks for oppbevaring følger med. Verdi: 349.-

6 blader i butikk	kr 714
Gassbrenner	kr 349
TOTALVERDI	kr 1063
Din pris	kr 299*
DU SPARER	kr 764
Porto	kr 49

Av Jørgen
Johannessen
Kind

SAMISK POLARHELT BLE GULLGRAVER I KLONDIKE

SAMUELS FORUNDERLIGE REISE

Samuel Balto våknet med skallebank og en lei mistanke om at han hadde gjort noe dumt i brennevinsrusen kvelden før. Hadde han virkelig sagt ja til å bli med den galningen, Fridtjof Nansen, på ski over Grønland?

SAMUEL BALTO

Wikimedia Commons

Født: 1861 i Karasjok, Norge**Død:** 1921 i Karasjok, Norge

Oppdagelsesreisende, polfarer og skiløper. Han deltok på Fridtjof Nansens berømte Grønlandsekspedisjon i 1888, som var den første som krysset Grønland på ski.

Etter Grønlandsekspedisjonen flyttet Balto til Alaska, hvor han jobbet med gullgraving og lærte inuittene å bruke ski.

Den store snakkisen i det opplyste Norge våren 1888 var museums-konservator Fridtjof Nansens planlagte ekspedisjon på ski tvers over Grønland. Nansen (27) skulle ha med seg fem mann på galskapen. Tre av dem fant han enkelt ved å plukke de beste fra bunken med rundt 40 eventyrlystne søkere.

De to siste var det verre med.

Under planleggingen var Nansen fast bestemt på at han skulle ha med seg to samer, fordi han ville bruke rein som trekdyr. Han slo fra seg den ideen, men tviholdt likevel på samene – på grunn av «deres orienteringssans og fortrolighet med snø og strabaser».

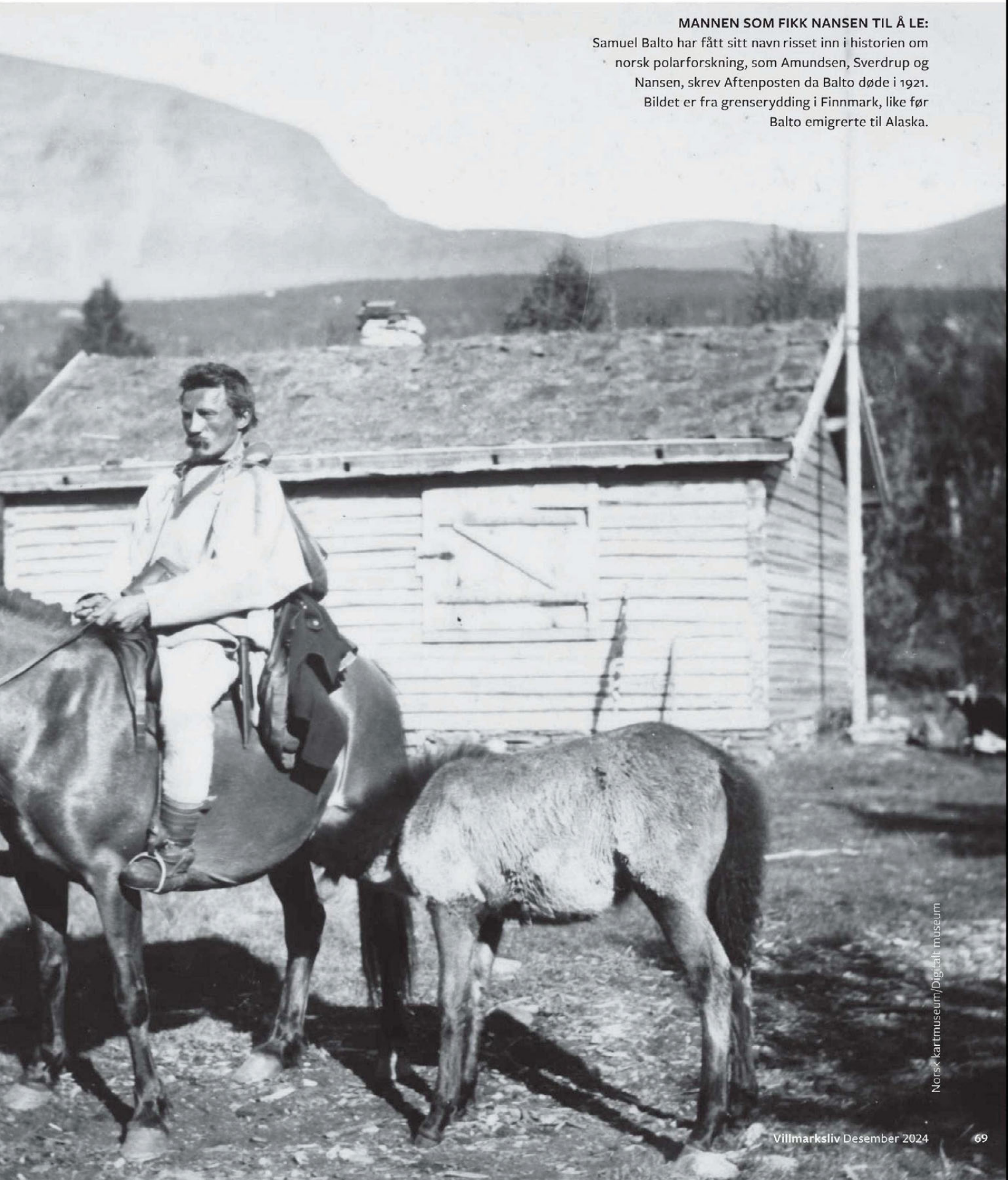
Nansen sendte lensmennene i Karasjok og Polmak ut på leting, med fullmakt til å skrive arbeidskontrakt med «to dyktige, ugifte fjellsamer i 30–35-årsalderen». Men ukene gikk. Mens Nansen testet kjelker, soveposer, telt, kokeapparater og pemmikan i fjellene rundt Bergen, brakte telegrammene fra Finnmark lite nytt. «Ved gjennomgang av fjellfinne-manntallet var det vanskelig å finne egnede menn», opplyste lensmannen i Karasjok. Men kanskje Nansen kunne bruke postmannen der oppe, han var i hvert fall vant til å gå langt?

Først i april, en måned før avreisen, >>>

MANNEN SOM FIKK NANSEN TIL Å LE:

Samuel Balto har fått sitt navn risset inn i historien om norsk polarforskning, som Amundsen, Sverdrup og Nansen, skrev Aftenposten da Balto døde i 1921. Bildet er fra grenserydding i Finnmark, like før Balto emigrerte til Alaska.

OVER GRØNLAND: Deltagerne i Dr. Fridtjof Nansens ekspedisjon før avreisen mot Grønland i 1888. Bak fra v. Ole Nilsen Ravna, Otto Sverdrup, Kristian Trana, Samuel Balto. Sittende: Nansen og Oluf Dietrichson.

« Det kan nok hende jeg var ulydig, men jeg håper det går bedre denne gang.

Norsk Folkemuseum/Digitalt museum

EVENTYRER: Den munnrappe Samuel Balto spurte Nansen om han kunne bli med ham flere ganger, men måtte i noen år nøye seg med litt mer beskjedne oppdrag hjemme i Finnmark. Her sammen med «grense-kommisær-kaptein Eriksen» i 1897.

fikk Nansen beskjed om at to samer endelig var på vei til Kristiania. De ble møtt av ekspedisjonsdeltager Otto Sverdrup på Østbanen, og ført til Nansen.

Mennene mønstret hverandre.

– Jeg så en ung, vakker mann og en gammel mann med langt, sort hår, noterte Nansen.

– En varm glede strømmet mot meg, skrev den yngste av samene, Samuel Balto.

I realiteten var begge skeptiske på det tidspunktet. Balto hadde hørt at Nansen «menneskelig sett skulle være av dårlig natur», mens ingen av samene var helt etter Nansens bestilling. Ole Nilsen Ravna var reinsame, men 46 år gammel, gift og far til fem. Balto var skogsarbeider og fisker. Han var jevn gammel med Nansen. Han var dessuten veldig usikker på hva han hadde gitt seg ut på.

DAGEN DERPÅ

Det var først mange uker senere Fridtjof Nansen fikk vite hvordan

det egentlig gikk til at Samuel Balto meldte seg som polfarer. Ekspedisjonen befant seg da på østkysten av Grønland, «uhyggelig og fæl» i Baltos øyne, på isflak som stadig ble knust i mindre biter av stormen og sjøene. Til sist var det knapt plass til teltet og de to småbåtene. På den tiende dagen i drivisen oppdaget Nansen at de to samene hadde lagt seg under en presenning i en av båtene. Balto leste høyt fra det nye testamentet.

– De forberedte seg på døden, og angret på sine synder. Stakkars Ravna, tankene hans går sikkert til reinflokken og teltet med kone og barna på fjellet i Finnmark, skrev Nansen.

Balto strakte seg langt for å få til en avtale med sjefen der oppe. Hvis han overlevde, ville han forsøke å leve et bedre liv og «drikke ganske lite brennevin heretter», erklærte han. Balto kom også med sin betroelse til sjefen der nede, Nansen.

– Jeg var full og modig da lensmannen spurte om noen ville være med til

Grønland for 800 kroner. Hadde det ikke vært for det fordømte brennevinet, hadde jeg ikke vært her engang! ropte Balto i stormkastene. Men det var for sent å angre. Det var Grønlands vestkyst eller døden, som Nansen hadde sagt da de dro.

ØRKEN AV IS

De seks mennene kom seg omsider gjennom drivisen, inn på fast grunn. Balto danset rundt på berget, og dyttet det nye testamentet nederst i sekken. Nansen bød på kakao. Så bar det oppover og innover det ukjente, på ski og truger. Hver mann dro på 100 kilo i kjelken. Det var vakkert som en drøm og slitsomt som et mareritt.

– Nordlys og måneskinn over den bølgende isflaten og bortetter kammen under den flimrende himmelen. Vi gnagde oss frem over isen, dag for dag, seks sorte prikker i en hvit uendelighet, sa Nansen.

Han registrerte tilfreds at han hadde rett angående samene. De var seige og utholdende, elskverdige og medgjørige.

Stort sett.

Balto klagde høyrøstet på mangelen på kaffe og tobakk, nektet å bruke snøbriller og ropte «satans sludder» da de andre lagde seil til sledene for å utnytte vinden. Det hendte Nansen måtte snakke hardt til dem og forklare hvem som bestemte, men det var ikke lett å være sint på Balto lenge om gangen. Kjeften gikk konstant.

– Med flytende tunge og gebrokkent norsk er han ekspedisjonens muntrasjonsråd, fastslo Nansen. Mange år senere, på polarskuta «Fram», noterte en annen polarhelt, Hjalmar Johansen, i dagboken at Nansen og Otto Sverdrup ofte fortalte historier fra grønlandsferden – og aller helst imiterte Baltos morsomheter.

42 DAGERS SLIT: Innlandsisen var ujevn og tauet brant mot skuldrene – men verst var det at vi ikke hadde kaffe og tobakk, skrev Samuel Balto i sin fortelling om ferden over Grønland. Erstatningen ble å tygge tjæretau.

FØRST OVER GRØNLAND

«Jeg har stadig ruget på en plan, og det er med skiløpere å gjennomfare Grønlands indre ...»

Eventyrlyst, forskning og idrettens oppvåkning lå bak Fridtjof Nansens ekspedisjon til Grønland i 1888, ifølge ham selv. Nansen unnfanget ideen om å ta seg gjennom drivisen inn til øyas øde østkyst under en fangstferd i ishavet. Han var selv en habil skiløper, og ble omskrevet da han tok premie i Husebyrennet i Oslo etter å ha gått på ski det meste av veien frem og tilbake fra Bergen, hvor han var zoolog ved museet.

Nansen fikk ikke støtte fra den norske regjeringen til ekspedisjonen, en holdning som ble støttet i mange aviser. De skrev:

– Det er ingen grunn til at det norske folk skal betale for at en privatmann skal gjøre forlystelsestur til Grønland.

Nansens gruppe forlot Umivikfjorden på østkysten av øya 15. august 1888. Mennene nådde frem til Ameralik, sør for Godthaab, 27. september.

HJEMKOMSTEN: Mange nordmenn var skeptiske da de dro, men etterpå ville alle feire og hylle Nansens modige ekspedisjon. Den siste biten opp Oslofjorden ble mennene ført over i dampskipet «Kong Carl».

Wikimedia Commons

HEDRET MED KONGENS SØLV

Samuel Balto fotografert underveis mot Klondike under den store samiske redningsaksjonen i 1898. På brystet henger sølvmedaljen han mottok av Kong Oscar 2. etter bragden på Grønland ti år tidligere.

Wikimedia Commons

UDØDELIGE BALTO

Navnet Balto har levd videre i Alaskas folkløse. Huskyen «Balto», som var oppkalt etter Samuel Balto, ble berømt etter at livreddende difteriserum ble fraktet 108 mil gjennom Alaskas ødemark til Nome med hundespenn vinteren 1925. I alt 20 hundeførere og spann bidro i dette kappløpet mot døden, som er inspirasjonen bak hundeløpet «Iditarod». Spesielt nordmennene som utførte de lengste etappene, Leonhard Seppala med lederhunden «Togo» og Gunnar Kaasen med «Balto» (bildet), fikk heltestatus. «Balto» har blant annet fått sin egen statue i Central Park i New York.

Etter en drøy måneds ferd over isen oppdaget mennene bart land i vest. Ekspedisjonen overvintret i Godthaab og vendte hjem til Norge som helter i mai 1889. Småbåtene dekket Oslofjorden, det drønnet fra kanonene på Akershus festning og dampskipskaia var overfylt av mennesker.

– Det vakreste syn – hvis det hadde vært reinsdyr, sa Ole Nilsen Ravna.

NANSENS NEI

Handelsmannen hadde heist flagget da Samuel Balto kom hjem til Karasjok med korrespondenter fra pressen på slep.

– Vel hjemme fortalte jeg om alt jeg hadde sett og hørt, og om de store selskapene hvor vi hadde spist og drukket med de fint kledde damene og herrene. De samene som hørte min beretning, ville ikke helt tro alt, sa Balto, mens en av korrespondentene oppsummerte begivenhetene:

– I Karasjok er den alminnelige mening at de reisende har hatt godt utbytte av ferden. Men de erklærte bestemt at de ikke vil gjøre turen opp igjen. Selv ikke Balto, som skal ha tapt sitt hjerte til en av de små grønlanderinnene. Vi fant ikke anledning til at «interviewe» ham på dette delikate felt.

Rapporten viste seg å være noe unøyaktig. Kanskje skyldtes det kjedsomhet, kanskje skyldtes det en aldri så liten knert igjen, men Balto ville så visst ut igjen med Nansen. Om så til Nordpolen. Under planleggingen av «Fram»-ekspedisjonen mottok Nansen søknad fra sin muntre følgesvenn over Grønland.

– Det kan nok hende jeg var ulydig, men jeg håper det går bedre denne gang, skrev Samuel Balto.

Han måtte imidlertid vente på neste eventyr. Men da sjansen bød seg i 1898, dro han ut igjen – for godt.

GULLREIN

Bakgrunnen var spektakulær: Amerikanske myndigheter fryktet for livet til tusenvis av lykkejegere som hadde styrtet langt inn i Alaskas ødemark

etter store gullfunn ved Klondike-elven, og ba norske samer om hjelp til å forhindre den forventede sultkatastrofen. Rundt 100 samer og 500 reinsdyr la ut på ferden fra Finnmark, over Atlanterhavet og det amerikanske kontinentet til Alaska i det som ble kjent som «Den store unnsetnings ekspedisjonen». (Vi Menn uke 25/2023). Etter at reinsdyrene var ført frem til Klondike som mat, var det meningen at samene skulle fordeles rundt på misjonsstasjoner i Alaska for å lære opp inuittene i reindrift.

Men mange lot rein være rein da nyheten spredte seg om at én i følget, kvenen Jafet Lindeberg, hadde fun-

Wikimedia Commons

net gull i et uutforsket område ved kysten ut mot Beringstredet. Stedet ble snart kjent som Nome. Der kunne de heldigste, som Lindeberg, bli millionær på en formiddag.

– Da vi hørte om rikdommene, fikk vi alle gullfeber. Jeg reiste fra tjenesten, bygde en båt med tre andre og seilte til Nome, skrev Balto i en hilsen hjem til gamlelandet i avisen «Nuorttanaste» noen år senere.

– Vi var blant de første. I løpet av en måned våren 1899 kom 20 000. Jeg eide mange skjerp hvor jeg gravde etter gull. Endelig følte jeg meg lykkelig, og jeg gjorde alle de tingene som rike gjør for å kjenne lykke. Det eneste vi hadde å gjøre,

var å spise og drikke så mye vi kunne. Det dukket opp allslags forlystelsessteder som lurte og ødela mange mennesker, også blant samer og nordmenn. Hadde de bare behandlet sine gullskjerp med fornuft, hadde de vært storkakser i dag. Mange solgte for et par tusen som varte bare en kort stund med deres levemåte.

Balto var ærlig på at han hadde gått på samme smellen selv.

– Årene gikk. Det ble mindre og mindre gull og færre og færre gode dager. Jeg levde i salooner og sov under spillebordene. Ingen brydde seg. Politiet gadd ikke engang kaste meg i fengsel, iblant gikk jeg dit frivillig for natten, innrømmet han.

VEKSLENDE LIV

Balto oppholdt seg i perioder i Poulsbo utenfor Seattle hvor flere samiske familier hadde slått seg ned, men han dro alltid tilbake til landet i nord. Av brevene går det frem at han var både snekker, reingjeter, gullgraver og fisker. Sistnevnte prosjekt dro på havet sammen med 58 tønner salt sild i en voldsom storm over Golovin Bay. Det var ikke bare på utsiden det stormet. Balto fant Gud i 1906, men rotet ham vekk igjen.

– Vonde ting skjedde. Jeg kan ikke skrive alt jeg hørte og så, var hans oppsummering av de tyngste årene.

I mange av brevene var det som om Balto var tilbake under presenningen i drivisen, som den angrende synderen Nansen hadde overhørt.

– Jeg var en av de mest ugudelige da jeg dro, men her har Gud åpnet mine elendige øyne. Jeg ber alle jeg har forbrutt meg mot i Karasjok, Tana, Polmak og Laks-elv om forlåtelse, skrev han.

Samuel Balto tilbrakte sine siste år i religiøse miljøer, vekselvis i Seattle og Alaska. Han døde i 1921, året før hans gamle reisekamerat Fridtjof Nansen fikk Nobels fredspris.

I 2012 kom det endelig på plass et minnesmerke over de to samiske polarheltene, Balto og Ravna, i Karasjok sentrum. ●

Fra boka «På ski over Grønland»

PIONERER

De seks mennene som først krysset Grønland på ski:

● Fridtjof Nansen

(1861–1930) fra Oslo.

Ble først kjent for sine polarbragder, men senere også for sitt humanitære arbeid for flyktninger.

Nobels fredspris 1922.

● Otto Sverdrup

(1854–1930) fra Bindal.

Skipskaptein som hadde kommandoen under ekspedisjonene med polar-skuta «Fram».

● Oluf Dietrichson

(1856–1942) fra Levanger.

Syklist, skiløper og infanteriløytnant. Ble med årene generalmajor og kommandant i Kristiansand.

● Kristian Trana

(1865–1943) fra Ogdal

ved Steinkjer. Gårdsgutt hos Sverdrups foreldre.

● Ole Nilsen Ravna

(1841–1905), reinsame fra Finnmark. Minnestein reist av Norges geografiske selskap i Lakselv i 1909.

● Samuel Balto

(1861–1921) fra Karasjok.

Utvandret til Alaska i 1898.

STØ KURS MOT NM-TITTEL

Juryen var sparsommelige med medaljene denne gang, men Tobias Gjerde leverte nok et gullbilde, og rykker fra i sammendraget.

Tekst: Mats Ulshagen

Det ble bare delt ut ett gull denne gangen, og når det var sammenlagtleder Tobias Gjerde som sto bak det, tok han enda et jafs på konkurrentene, og ligger hele 16,5 poeng foran andreplassen.

Ingenting er avgjort, det skal fortsatt deles ut inntil 30 poeng i runde 10. Legg til at man får inntil tre ekstrapoeng for hvert gullbilde i den siste «gulljuryrunden», og at det forsvinner tre bilder i bunnen av sammenlagtlista i neste runde, så er det fortsatt mye som kan skje. Som kjent er det kun de 25 beste bildene som teller i sammendraget.

ETT GULL, INGEN SØLV

231 bilder kom gjennom nåløyet denne gang, to ble nullet fordi de enten framsto arrangert eller var bilder av tamme dyr.

Til tross for at det var mange innsendte bilder var det altså bare et som oppnådde en poengsum som ga den gull. Ingen fikk sølv, men 27 bilder fikk bronse.

Det kan virke litt som om det begynner å tynnes litt ut hos noen av fotografene, nå som er det drar seg

til, og flere har nok valgt å spare sine beste bilder til siste runde.

KAMP OM MEDALJER

Status før siste runde og gullrunden er altså at Tobias Gjerde leder i kampen om å vinne NM i Naturfoto. Gullbildet av alkefuglene som blir overrasket av snøstorm på Hornøya gjør at han også vinner runde 9, og han øker ledelsen til 16,5 poeng, som kan bli vanskelig å hente inn i siste runde.

Kampen om andreplass tetner imidlertid til, mindre enn ett poeng skiller Filip Blaauw og Ole Thøring etter at sistnevnte hadde to bilder inne på topp sju denne gang. Bak dem følger et kobbelt av fotografer som kjemper om å ta den femte, og siste permieplassen.

71 ulike fotografer sendte inn bilder innen fristen denne gang, og til sammen i år har 205 fotografer bidratt med bilder til konkurransen om å ta årets naturbilde.

RESULTATER FOR RUNDE 9, 2024

1.	Tobias Gjerde	22,75
2.	Petter Askø Næss	20,75
3.	Ole Thøring	20,15
4.	Tommy Sørensen	18,25
5.	Elin Kristiansen	17,90
6.	Vidar Moløkken	17,50
7.	Steven Henriksen	17,35
8.	Daniel Melis	17,25
8.	Trond Tysse	17,25
10.	Joakim Ottosson	17,20

SAMMENLAGT ETTER RUNDE 9, 2024

1.	Tobias Gjerde	199,70
2.	Filip Blaauw	183,20
3.	Ole Thøring	182,30
4.	Rolf Selvik	165,95
5.	Joakim Ottosson	164,90
6.	Asle Bårdli	160,45
7.	Petter Askø Næss	157,70
8.	Tommy Sørensen	152,00
9.	Trond Tysse	151,95
10.	Daniel Melis	145,65

KARAMELLELVEN

JOAKIM OTTOSSON

Tukkuvelva renner gjennom de sentrale deler av Rømskog og munner ut i Rømsjøen, i Aurskog-Høland kommune i Akershus. Her har fotografen fått et vakkert oversiktsbilde med drone, der overvann på isen har gjort snøen brun.
DJI FC7203, 4mm, f/2.8, 1/160 sek, ISO 400

BRONSE

NM I NATURFOTO VILLMARKSLIV

VÅRE SPONSORER

Premiene er like i begge klasser: Årets Naturfotograf og Årets Naturbilde.

MÅNEDENS BILDE

NM I NATURFOTO

VILLMARKSLIV

SNØSTORM

TOBIAS GJERDE

Alkefuglene returnerer til Hornøya etter en vinter til havs, men våren i Varanger er uforutsigbart, og på få minutter skiftet været fra knall sol til full snøstorm. Vinden tok seg opp såpass at fotografen slet med å holde balansen, mens fuglene svermet kaotisk rundt i lufta. For å få med omgivelsene byttet fotografen ut telelinsa til fordel for et 70-200mm-objektiv.

Canon EOS R5, 70mm, f/8, 1/3200 sek, ISO 4000

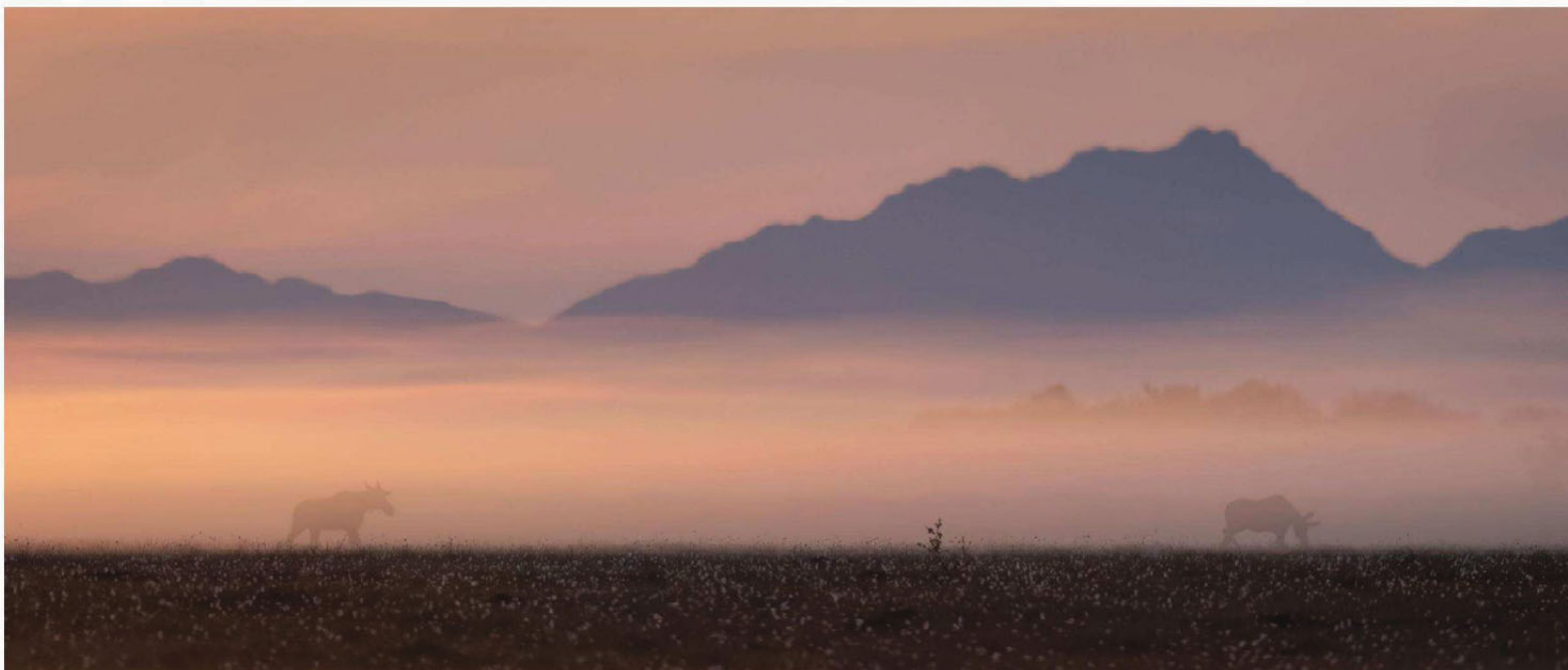
MOSKUS I BLÅTIMEN

OLE THØRING

Fotografen kom over denne moskusflokken på Dovrefjell, en tidlig vintermorgen. Skumringen skaper et vakkert lys som setter stemningen for bildet.

NIKON D810, 120mm, f/8, 1/125 sek, ISO 640

SOMMERNATT VED GIMSØYMYRENE

STEVEN HENRIKSEN

To elgokser på vandring over Gimsøymyrene i Nordland, en sommernatt dekket av kjølig tåke etter en varm dag. Midnattssola sørget for fargepaletten, mens fjellene i Vesterålen troner mektig i bakgrunnen.

NIKON D500, 500mm, f/4, 1/3200 sek, ISO 400

HYRDESTUND I ISØDET

TROND TYSSE

Stemningen er satt, også i dette bildet, der to isbjørner har seg nord på Spitsbergen. Paringen hos isbjørn kan holde på i uker eller dager, så her har fotografen hatt god tid til å finne det rette motivet. Litt bedre beskjæring i forkant og på venstre side, kunne løftet bildet ytterligere, mener juryen.

Canon EOS-1DX MKII, EF500mm, f4L, 1/8000 sek, Iso 400

SLIK DELTAR DU

All informasjon om NM i Naturfoto, inkludert regler og resultater finner du på www.nminaturfoto.no

FØLG OSS

#nminaturfoto

NM i Naturfoto – Fotojakta

LURER DU PÅ NOE?

Lurer du på noe innenfor feltene jakt, fiske og friluftsliv?

Da skal vi forsøke å hjelpe deg så godt vi kan!

Send en e-post til: mats.ulshagen@egmont.com

Du kan også sende oss et brev.

Adressen er: Villmarksliv, 0441 Oslo.

NB! Husk å merke konvolutten «Villmarksliv svarer».

Erlend Haarberg

VINTERSKOGEN

Hør Villmarksrådet i podkasten Villmarksliv

Jeg synes vinterskog med is og snø er noe av det flotteste i vår natur, men jeg lurer på hvordan trærne rett og slett klarer seg gjennom en kald og snørik vinter?

Godt spørsmål, for trærne kan i periode bli dekket av et skikkelig hardt ispanser. Men de nordiske

barskogene er skapt for kulde. Nålene fryser ikke før kvikksølvet synker til 60–70 kuldegrader, og greiner og stamme kan bære en viss vekt av snø. Likevel kan det bli i tyngste laget noen ganger, og da knekker trærne ganske enkelt. Etter en snørik vinter kan toppbrekk og splintrede stammer sette sitt

preg på skogen. Men dette er ikke undergangen for trærne. Grana reparerer skadene ved å anlegge to nye topper, mens furuas veier er mer uransakelige. Den kan anta de merkelige former, og furuene i høyereliggende strøk får gjerne sin egen personlighet.

Tom Schandy

HVEM TOK TIUREN?

Jeg fant noen gamle rester etter en død tiur i snøen på et islagt vann i vinter. Den hadde ligget der en god stund, og det var utydelige spor etter dyr der. Antar fuglen har blitt angrepet, har kastet seg på vingene og så endt sine dager slik. Men hvem kan ha tatt den?

Her er det flere muligheter. Hvis vi antar at det du sier stemmer, at fuglen har landet på isen etter flukt, er det mest sannsynlig at den enten

ble angrepet av en stor rovfugl, eller av mår. En mår kan klatre opp og bite seg fast i en tiur, og få seg en tur gjennom lufta før fuglen gir tapt. Du skriver ikke hvor dette er, men er det i et høyereliggende område der kongeørn forekommer, kan den være jegeren. Også en hunn hønsehauk, som er større enn hannen, vil kunne ta en tiur. Kanskje var det det som skjedde, og så har reven vært og tatt restene som lå igjen?

Dag Kjelsaas

Jonas Janss Haugli

NTB

TREKKFUGLER PÅ LANGTUR

Hvilken norsk fugl trekker lengst?

Definitivt rødnebbterna. Den hekker så langt nord som på Svalbard og trekker helt ned mot drivisen i Antarktis. Den danske forskeren Carsten Egevang og hans forskerteam har avslørt at rødnebbternene flyr mye lengre enn hva man tidligere

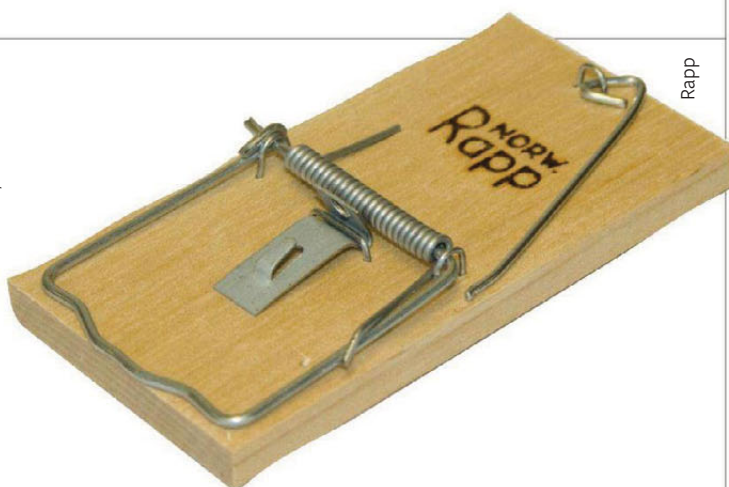
trodde. Ved å feste en liten databrikke til fuglen fant man ut at den fløy i 8-tall over Atlanterhavet, slik at reisen ble over dobbelt så lang som det man tidligere trodde, rundt 71 000 kilometer. Det betyr at fuglen i løpet av sin levetid kan reise 2,4 millioner kilometer.

Tom Schandy

ÅTE TIL MUS

Jeg har en bod der musa med jevne mellomrom gjør skade ved å skite og gnage på litt av hvert. Setter opp musefeller, men opplever ikke sjelden at både ost og brødbiter snappes uten at fella slår igjen. Noen tips om bedre åte?

Først tenker jeg at du kanskje har en felletype som ikke er så følsom. Avhengig av modellen kan noen feller trigges til å slå lettere igjen hvis du dytter åteplata litt ned til det er rett før den utløses. Hva som er best åtetype avhenger av hvordan åta skal plasseres i fella. Hvis fella har krok eller spiss for åta, bør du velge noe hardt, som en fleskebit, skorpe fra brød eller hard

Rapp

ost. I feller med hull eller grop til åtet, er peanøttsmør etter min erfaring velegnet, gjerne også myk geitost eller smør, om plasseringen er slik at musa ikke kan slikke det vekk. Har også hørt at rakfisk er bra der dette kan brukes.

Dag Kjelsaas

HAKKETE SNELLE

Hei dere, jeg har et par haspelsneller som jeg bruker veldig mye og bremsen på den ene har blitt veldig hakkete den siste tiden. Er det noe som kan gjøres med dette, eller må jeg bytte ut snella?

Du trenger kanskje ikke skifte ut hele snella, men jeg vil anbefale deg å plukke ut bremseskivene fra spolen om det er mulig, sjekke tilstanden på dem og kanskje tatt en liten service på snella. Ofte kan det være skitt og smuss nede blant skivene, og i noen tilfeller vil jeg anbefale deg å skifte dem ut med noen laget av karbon, eller rengjøre dem og sette dem inn med nytt fett dersom de har det fra fabrikk. Disse får man kjøpt spesiallaget til mange typer velkjente sneller på internett, og kan anbefales på det sterkeste.

Andreas Næristorp

Dag Kjelsaas

Hvis du har en naturopplevelse du vil dele med Villmarkslivs lesere, kan du sende tekst og bilde til Villmarksliv, v. Mats Ulshagen, 0441 Oslo eller e-post: mats.ulshagen@egmont.com

Tro og overtro

PÅ TIDE Å BLI FERDIG

Når vi kommer til desember, er det på tide å være ferdig med det meste for dette året. Da skulle du være ferdig med arbeidet i skog og mark, ferdig med tresking, med slakting, og også baking og brygging burde du være ferdig med i god tid før jul.

I desember skal du helst spise varm mat, slakte deg en fet okse, men du skal ikke spise kål så sent på året. Du skal også styre unna kald drikke, og du bør heller ikke la deg årelate i desember. Husk det.

Kilde:

«Hva dagene vet», Sverre Østen, Orion Forlag

Anders Beer Wilsø/DSS/Norsk Skogmuseum

BLI FERDIG: I gamle dager var det viktig å være ferdig med skogsarbeidet når det nærmet seg jul.

MOSE-EVENTYRET I ØSTERDALEN

Østerdølene kaller den mose, men det botaniske navnet er lav. Kvitkrull-laven med sine dekorative «kruller» vokser i enorme mengder på Østerdalens glisne furumoer, og det ville rendølene utnytte. I 1979 startet de Norske Moseprodukter for salg av kvitkrull både i Norge og utlandet. Mose fra Rendalen sendes til mange land i verden. Ca. 90 prosent av deres produksjon blir eksportert. Mosehøsting har derfor blitt viktig i de østerdalske skoger, og ved slik høsting for kommersiell bruk må man ha grunneiers tillatelse. Men å ta litt kvitkrull-lav til en krans eller en juledekorasjon for privat bruk, er en del av allemannsretten.

Tekst og foto: Øyvind Stranna Larsen

Månedens skrøne

HAR DU HØRT OM ...

- Heismontøren som mistet jobben fordi arbeidsgiveren måtte trappe ned?
- Rørleggeren som la på røret?
- U-båtkapteinen som ikke likte sure miner?
- Snekkeren som listet seg rundt hjørnet?
- Bussjåføren som ikke likte pågående mennesker?

HELGE

JULEHEFTER FOR ALLE SOM ELSKER ASTERIX!

**I SALG I BUTIKKEN,
BOKHANDELEN ELLER PÅ NETT!**

WWW.SERIE.NO

Eventyrene om Idefix og de ukuelige er basert på persongalleriet fra Asterix, som er skapt av René Goscinny og Albert Uderzo.

ASTERIX® OBELIX® IDEFIX® / © 2024 LES EDITIONS ALBERT RENÉ / GOSCINNY-UDERZO

For animasjonsserien: © 2021 STUDIO 58/ GMT PRODUCTIONS

Asterix i Alpene og Asterix på Korsika. ASTERIX® -OBELIX® -IDEFIX® / © 2024 LES EDITIONS ALBERT RENÉ / GOSCINNY-UDERZO

DET ER HARDT Å LIGGE FLATT

Tykkelsen på liggeunderlaget øker proporsjonalt med alderen. Og kroppsvekta. Da jeg var ti år sov, jeg som en prins med tre greiner som underlag. Nå ligger jeg på en høy og fancy luftmadrass som selv prinsessa på erten hadde misunt meg.

MITT VILLMARKSLIV HADDE en traumatisk start. Jeg var ti år og ulvunge i speideren i Moss. En dag var jeg den eneste ulvungen igjen i troppen, og da ble jeg flytta opp til å bli speider – to år for tidlig. Året var 1972, og plutselig var jeg på landsleir på Røros og skulle på haik på Rørosvidda. Det fantes ikke mye kult utstyr den gangen, den grønne soveposen min i bomull var tett og tung, med fyll som lå i klumper. I ryggsekken hadde jeg to papirsekker fra Moss cellulosefabrikk til å trekke utenpå posen. Det var den tidens high-tech.

VI GIKK OG gikk på vidda, jeg var liten og lett, og sekken var stor og tung. Vi skulle ligge under åpen himmel, og jeg husker at det var iskaldt og pissregn og at jeg led. Vi fant et søkk i bakken som ble til en leir, tre greiner ble lagt ut som underlag og det passet bra, for jeg lå i soveposen i regnet og grein og ville hjem. Jeg var ikke moden nok for slike strabasiose utflukter. Men jeg lå ikke vondt, tre greiner var nok til at jeg sov som en prins den gangen.

I BARNDOMMEN BLE flere sommerferier tilbrakt på campingplasser. Vi lå i et stofftelt av den ikke-vanntette sorten, og faren min blåste opp digre luftmadrasser som vi sov på, det var ren luksus. Hvorfor ikke bruke slike madrasser på telttur i skogen, da? Nei, de var for tunge å drasse med seg når det skulle vandres i timevis, måtte jeg vite. Løsningen var et syltynt underlag som var hvitt på den ene siden og grønt på den andre.

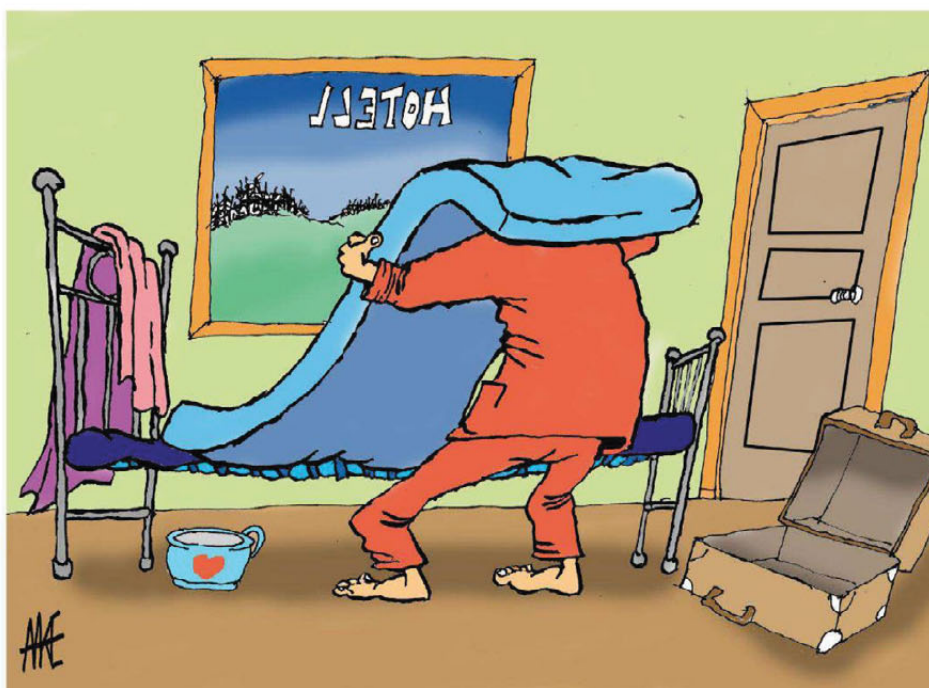
KUNNE DET VÆRE sånn at det var en myk og en hard side? At hvit var myk og grønn hard? Nei, begge sidene var steinharde, men sovingen gikk helt greit. Jeg ofret ikke komforten en tanke på mange år, ikke før jeg fikk

en snikende følelse av at bakken under meg hadde blitt mer påtrengende. Den hilste liksom på meg på en ny måte gjennom teltbunnen og liggeunderlaget. En stein stakk meg her, en grein stakk meg der, og uansett hvilken liggeposisjon jeg prøvde, verket det etter et kvarter.

HVA HADDE SKJEDD med meg? Jeg hadde blitt eldre, ja, men jeg hadde også blitt tjukkere, bedre polstret for å si det sånn, og skulle ikke den ekstra polstringen gi bedre beskyttelse mot underlaget? Nei, snarere tvert imot følte det som. Uten å være forsker kom jeg til at dette underlige paradokset skyldtes at den økende kroppsvekta skjøv meg ned i terrenget med større tyngde. Jeg var rett og slett et offer for den største kraften av dem alle, selveste tyngdekraften.

HELDIGVIS HADDE DET samtidig skjedd en revolusjon på utstysfronten. Nå fantes det oppblåsbare liggeunderlag også for villmarkens sønner. Mitt første var kanskje to centimeter høyt, det holdt ryggsmertene unna en stakkert stund, men for noen år siden klinte jeg skikkelig til med et sju centimeters tykt oppblåsbart vidunder, delvis fylt med dunfær for å øke isolasjonen og komforten ytterligere.

NÅ FØLGER DET meg alltid på tur. Jeg er kanskje ikke så ofte på telttur lenger, men til gjengjeld har jeg det alltid med meg på chartertur. Jeg blåser den opp til nesten maks og sniker den inn mellom lakenet og madrassen. Det er nemlig så innmari harde senger på hotellene i Syden.

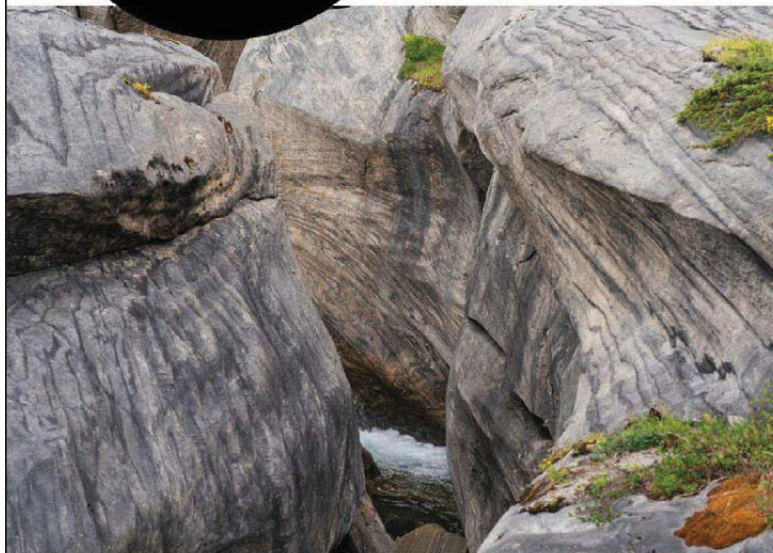

ILLUSTRASJON: AAKE NYSTEDT

I SALG

3.

JANUAR

NESTE UTGAVE

1-2/2025

Et geologisk eventyrland

BERGTATT AV LÁHKO NASJONALPARK

Går som en lek

EKSAMENSLESING I VINTERFJELLET

Mye mer enn lys og varme

BÅLETS MANGE EGENSKAPER

FOR DEG SOM ABONNERER

Norges urtidsdyr

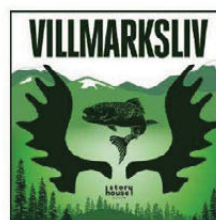
VILLREINENS LANGE VANDRING

Lenge til neste utgave?

Les **Villmarksliv**
digitalt i Flipp

- ✓ Les hele bladet digitalt
- ✓ Tilgang til tidligere utgaver
- ✓ Uten ekstra kostnad for abonnenter

www.flipp.no/start

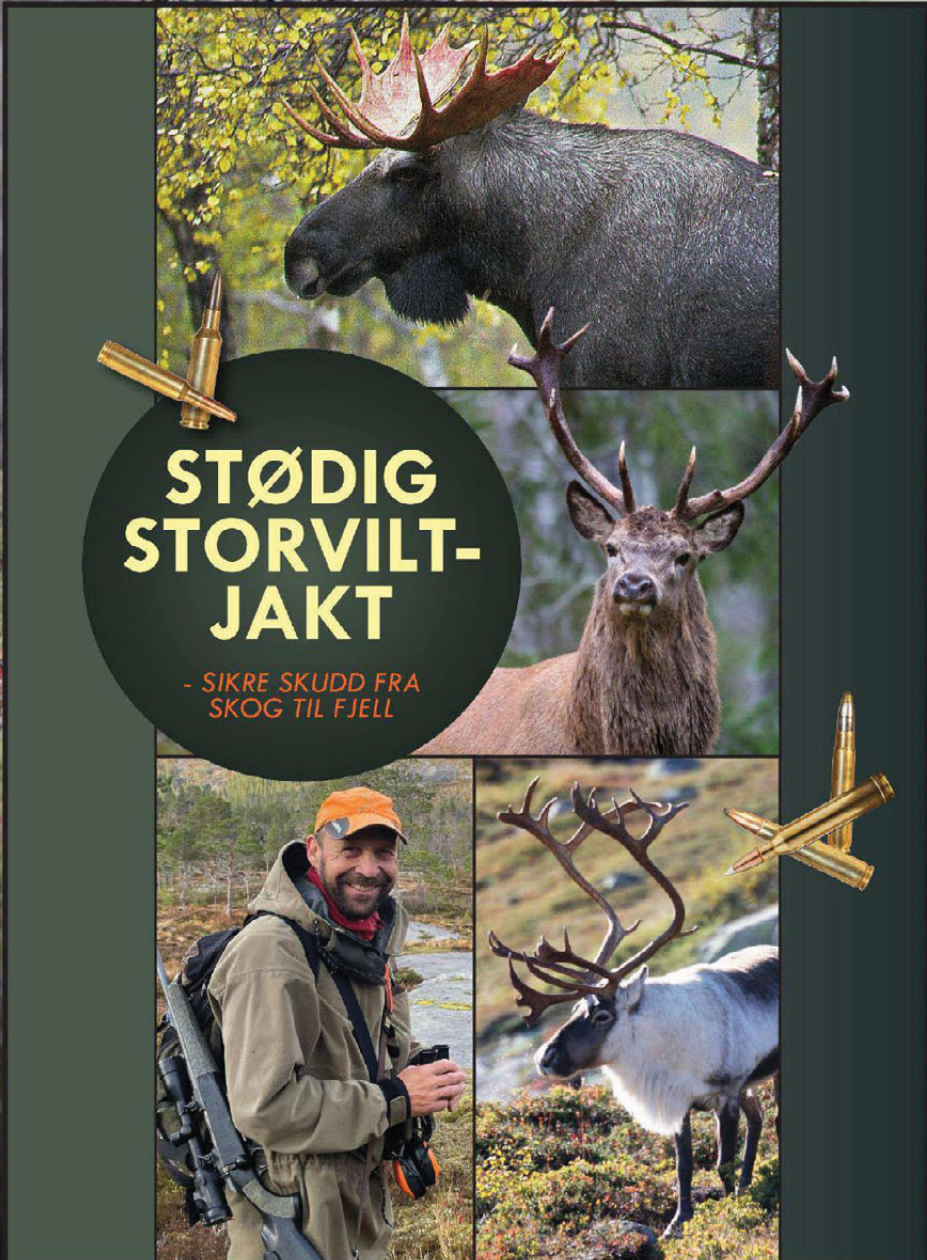
HØR PODKASTEN
VILLMARKSLIV

Hver uke på
podkasten
Villmarksliv.no

Bli abonnent på bladkiosken.no og søk etter Villmarksliv

STØDIG STORVILTJAKT I SALG NÅ

STØDIG STORVILT- JAKT

- SIKRE SKUDD FRA
SKOG TIL FJELL

SLIK BESTILLER
DU BOKEN
PÅ SMS

SEND
SMS-KODE:

STOR24
TIL 2205

PRIS:
398 KR

SMS-BESTILLING VIL BELØPET BELASTES DIN MOBILTELEFONREGNING
OG DET KOMMER INGEN ANDRE KOSTNADER VED KJØPET